

Albánie a Makedonie 2007

Albánie je tajemná země opředená mnoha nepravdivými mýty. Možná díky tomu se navenek jeví neprobádaná, neznámá a tudíž nesmírně přitažlivá. Říká se o ní, že je to poslední evropská země nezasažená masovou turistikou a nezkažená výplody moderní civilizace. Když jsem se před deseti lety plavil okolo jejich břehů, podvědomě jsem si tento tajemný kus Balkánu zařadil mezi své cestovatelské plány. Letos nastala ta správná doba dávný plán konečně realizovat.

Obsah:**Rakousko, Maďarsko**

I.den -	Vzhůru na Balkán	3
---------	------------------------	---

Srbsko, Makedonie

II.den -	Makedonii k Ohridskému jezeru	5
III.den -	Z Ohridu do Korčë	9

Albánie

IV.den -	Pohořím Gramoz na jihozápad do Gjirokastrë	13
V.den -	Z Gjirokastrë do Sarandë a Butrintu	18
VI.den -	Albánskou riviérou do Vlorë	23
VII.den -	Přes Apollonii do Beratu	27
VIII.den -	Z Durrësi do Shkodër	31

Černá Hora, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko

IX.den -	Přes Černou Horu domů	37
----------	-----------------------------	----

Slovinsko, Rakousko

X.den -	Návrat	41
---------	--------------	----

Dosud opomenutá část Balkánu mezi Ohridským jezerem a Iónským mořem dostatečně zlákala i mého spolucestovatele Michala a tak jsme mohli začít sprádat plány, kterak vyrazíme vstříc neznámému koutu Evropy. Hned na začátku bylo zřejmé, že jestli máme něčeho nedostatek, tak je to čas. Naši výpravu jsme museli vměstnat do rozmezí deseti dnů, proto bylo hned od počátku jasné, že budeme muset cestovat autem. Vzhledem k tomu, že bylo těžké určit nějaký přesný časový itinerář - především stav silnic v horách jižní Albánie byl pro nás velkou neznámou, vytyčili jsme si pro začátek pouze jeden postupný cíl: Srbskem projet do Makedonie a přes hlavní město Skopje se dostat až k Ohridskému jezeru. Odtud proniknout do Albánie a pohořím Gramoz dojet do Gjirokastru a odtud pokračovat až k moři do Sarandë a Butrintu. Zpáteční trasu potom přizpůsobit časovým možnostem tak, abychom mohli projet co největší část Albánie.

Vybaveni novým vydáním průvodce Rough guide, mapou Euro Cart 1:300 000 a několika vytištěnými poznámkami z webových stránek věnovaných Makedonii jsme tedy vyrazili vstříc Zemi orlů...

Naše výprava vlastně začala už ve čtvrtek 13.9., což byl takový náš den 0.

Odpoledne jsem odvezl Radku s naší kokřicí Chelsinkou na prázdniny k rodičům do Turnova a večer jsem na zpáteční cestě vyzvednul Michala v Praze. Společně jsme se přesunuli do Plané nad Lužnicí, která byla naším výchozím bodem.

Den 1. – pátek 14.9.2007

Páteční ráno vůbec nepřipomíná první den nějaké výpravy. Nikam nespěcháme, protože dnes před sebou nemáme žádnou závratnou vzdálenost. Hlavním cílem dne je dostat se pouze na maďarsko-srbskou hranici. Původně jsme měli v plánu přenocovat až ve Skopje, ale to bychom museli během jednoho dne zdolat vzdálenost přesahující 1300km. Vzhledem k povaze srbských silnic a hlavně tamních policejních hlídek horlivě kontrolujících dodržování rychlosti, by to byl úkol vskutku nemožný. Razantně jsme také zavrhlí možnost jakéhokoliv nočního přesunu. Byť bychom se střídali v řízení, stejně bychom byli druhý den nepoužitelní a žádný čas bychom nezískali.

Z Plané nad Lužnicí proto vyjíždíme až v půl jedenácté. Díky tomu jsem měl ráno čas dobalit pár posledních drobností a také trochu povysávat auto. Ještě bude třeba natankovat benzín, a proto vyrazíme do nedalekého Tábora, což je jaksí opačným směrem, než máme namířeno. Z Plané tedy paradoxně vyjíždíme na sever.

Po doplnění paliva konečně nabíráme jižní směr. V Sezimově Ústí ještě projedeme myčkou – Michalovi se nezdálo vnější znečištění mého geodetického vozu zcela reprezentativní – a potom už po trase Soběslav-Veselí-Třeboň míříme na hraniční přechod Halámky. Před Třeboní jsem si akorát uvědomil, že jsem si sice narychlo přibalil svoji staříčkou kameru, ale že do ní nemám žádné kazety. Bylo tedy nutné absolvovat v Třeboni neplánovanou zastávku, najít nějaký obchod s elektronikou a dokoupit vše potřebné. Po krátkém hledání se to nakonec podařilo. Další zdržení – i když mnohem příjemnější – nás čeká ve vesničce Tušř, kde jsme se rozhodli před opuštěním republiky vydatně poobědvat.

Na hraniční přechod Halámky je to z Tušře nějakých 15km. Jediným zdržením je nákup desetidenní rakouské dálniční známky (250,-) u benzínky před celnicí, jinak vše probíhá hladce a my se můžeme vydat vstříc Rakousku. Naše trasa vede po silnici E49 přes Schrems, Horn a Maissau do Stockerau, kde se konečně napojujeme na dálnici A22. Následuje průjezd Vídní, kde sice začíná páteční dopravní špička, ale na nějaké zásadní zdržení je naštěstí ještě dost brzy. Po dálnici A4 pokračujeme až k maďarské hranici. Provoz je docela hustý a také na hraničním přechodu

Nickelsdorf/Hegyeshalom nás čeká docela dlouhá fronta. Naštěstí se auta pohybují v docela pravidelném intervalu, takže není čekání zase tak hrozné. Před další cestou ještě musíme obstarat maďarskou dálniční známku. To není hned za celníci žádný problém neboť je tu několik kiosků a jedna solidní restaurace s obchodem.

Desetidenní známka vychází na 11 Euro, u přepážky stačí předložit pas a vyplnit obsluze na papír číslo auta, které prodávající vlastnoručně opíše na známku.

A teď už vzhůru do Maďarska – směr Budapešť. Provoz na dálnici M1 je na solidní úrovni, takže cesta ubíhá poměrně rychle. Brzy míjíme Győr, Tatabányu a Bicske.

Několik kilometrů před Budapeští nás čeká první důležitý úhybný manévr, během

kterého se musíme dostat na dálniční obchvat M0. Podařilo se, zdárně míjíme odbočku na Balaton (M7) a pomalu kroužíme okolo maďarského hlavního města. Další důležitý manévr nás čeká asi po třiceti kilometrech, kde se zase musíme napojit na dálnici M5. Naštěstí u této odbočky obchvat končí, takže najít správný směr není žádný problém. Naše cesta se konečně ostře stáčí na jih. Provoz postupně utichá a po několika desítkách kilometrů už míjíme auta víceméně sporadicky. Okolo 19.hodiny jsme u odbočky

na **Szeged**. Naše putování po dálnici prozatím končí a my odbočujeme vstříc

jihomaďarskému správnímu středisku, které je se svými 162 000 obyvateli čtvrtým největším maďarským městem. Máme tu vytipované ubytování v městském kempu na břehu Tisy, ale ze všeho nejdříve musíme dotankovat benzín. Míjíme několik „no name“ stanic až se před námi objevuje „Shellka“ s 282Ft za litr. Hlavně se tu dá bez problémů platit kartou, tak hned doplňujeme zásobu pohonných hmot na maximum. Denní počítadlo ukazuje od předchozího tankování v Táboře solidních 657km.

Po dotankování jedeme najít kýžený kemp a pomalu se proplétáme do centra. Michal má vytištěnou nějakou mapu z webu a podle ní se nám celkem brzy daří najít most přes Tisu a nakonec i samotný kemp. Bohužel nás na vratech vítá cedulka, že zdejší recepce je otevřená pouze od 8 do 18.hodin. Hned se k nám také žene mladík z ostrahy. Prý se klidně můžeme ubytovat, jen si od nás vezme pasy a ráno je budeme mít na recepci, kde si nocleh zpětně administrativně vyřídíme. To je ale docela problém, protože nás zítra čeká pěkná štreka a chceme vyrazit co nejdříve.

Rozhodně nemůžeme čekat do osmi hodin,

až otevřou recepci. Zkoušíme se s ním

domluvit, že bychom zaplatili jemu, napsali bychom mu údaje z pasů, ale nejde to.

Ubytování si musíme vyřídít v recepci. Nedá

se nic dělat, musíme se porozhlédnout po

něčem jiném. Je to docela nemilé, hned první den musíme takhle improvizovat, ale konec konců, není to na našich cestách poprvé.

Nad Szegedem se pomalu smráká a my se znova proplétáme centrem města. S nadějí

pokaždé následujeme ceduli ukazující k nějakému hotelu nebo penzionu. Bohužel je pátek večer, začíná víkend a všude je narváno. Poslední možností je jakýsi penzion v Rösze, což je takové malé třítisícové městečko u srbské hranice, vzdálené asi 10km od Szegedu. Vydáváme se tedy na výpadovku ven z města a pečlivě

sledujeme směr Beograd. Venku je už docela tma a tak jsme rádi, že penzion Forró Fogadó leží na okraji Rösze hned u hlavní silnice, takže ho nemůžeme minout. Na první pohled tu není nijak narváno. K dispozici jsou pokoje v penzionu za 34 Euro nebo bungalovy za polovic. Vzhledem k tomu, že nevíme, jak budeme bydlet v další fázi naší cesty, volíme dražší komfortnější možnost. Alibi tipu „kdo ví, co bude zítra“ jsme se pak úspěšně drželi celou cestu, čímž jsme sami sobě zdárně ukázali, jak pomalu krásně pohodlníme. S panem majitelem hovořícím směsicí maďarštiny a němčiny jsme se domluvili, že mu necháme pasy v recepci. Prý tam spí, tak na něj máme druhý den jenom zaklepat.

Ráno vše funguje podle domluvy a my se můžeme vydat na 5km vzdálený hraniční přechod Rösze/Horgoš. Tak tedy vzhůru na Balkán!

Den 2. – sobota 15.9.2007

Krátce po šesté hodině opouštíme penzion v Rösze a vracíme se zpátky na dálnici M5. Ne na dlouho, protože po pěti kilometrech jízdy se před námi objevuje maďarsko-srbský hraniční přechod. Pasová procedura probíhá hladce na obou stranách celnice a před námi se otevírají širošíře pláně Srbska. Na benzínové čerpací stanici kousek za hranicí ještě vybírám z bankomatu celkem 4200RSD, které budeme potřebovat na zaplacení mýtného na srbské dálnici cestou do Makedonie i při našem návratu.

Průjezd Srbskem bych krátce označil za nudnou jízdu monotónní nížinou, ze které vybočil pouze přejezd neudržovaného mostu přes Dunaj a průjezd srbskou metropolí Bělehradem.

Mýtné platíme přesně podle informací, které jsme získali před cestou – v Sirigu 400RSD za záplatovanou dálnici v polovičním profilu, u vesničky Stara Pazova dalších 400RSD za obstojnou dálnici v plném profilu, za Bělehradem dostáváme lístek a mýto platíme až u Niše (1050RSD) a u Doljevac (240RSD) – obojí za kvalitní dálnici, která končí u města Leskovac.

Dál už bohužel pokračuje pouze klasická dvouproutá silnice, která se začíná proplétat zdejší kopcovitou krajinou. Na silnici plné zatáček je mnoho dopravních omezení a v nepřehledném terénu se prakticky nedá předjíždět. Nepříjemné jsou i krátké neosvětlené tunely, jejichž tma dává očím přizpůsobeným prudkému Slunci pořádně zabrat.

Nepříliš záživnou jízdu přerušujeme až u benzinové čerpací stanice v obci Vranje. Bohužel se nám tato zastávka příliš nevyplatila, neboť mi obsluha špatně namarkovala načerpané litry a tím pádem i o něco vyšší cenu. Zdlouhavá jízda

pokračuje ještě dalších třicet kilometrů na hraniční přechod Preševo/Tabanovce. Srbští celníci se našimi českými pasy nenechají příliš rušit ze svého klidu a obdobné je to i na makedonské straně. Jediný, kdo o nás jeví jakýs takýs zájem, je horlivá makedonská celnice, která před chvílí důkladně prověřila vůz nějakému rakouskému turistovi. Oficírka mi něco vykládá svou mateřštinou, na což reaguji pouze úsměvem a nechápavým dotazem „pardon?“. Celnice je schopna

reagovat pouze opětováním úsměvu a mávnutím ruky. Jsme v tedy v Makedonii.

Území dnešní Makedonie bylo osídleno Slovy v 6. a 7.století, ale brzy si ho podrobila Byzantská a později i Bulharská říše. Na konci 14.století dnešní Makedonii

dobyli Turci a jejich vláda trvala až do začátku 20.století. Během této dlouhé doby docházelo k postupné islamizaci obyvatelstva, která však nebyla zcela úspěšná a dodnes žije v Makedonii pouze 17% muslimů. Turecká nadvláda skončila v roce 1913, kdy bylo makedonské území rozděleno mezi Bulharsko, Řecko a Srbsko. Po ustanovení Království Srbů, Chorvatů a Slovinců v roce 1918 byla Makedonie přičleněna k Srbsku a po převratu v roce 1929 se v rámci království stala součástí tzv. Vardarské bánoviny. Za 2.světové války byla většina území Makedonie anektována Bulharskem, západní oblasti zabrala Itálie a přičlenila je k Albánii. V roce 1944 postupně obě části zabrala německá vojska. Po skončení druhé světové války zde byla 30.dubna 1945 v rámci Jugoslávie vyhlášena Lidová republika Makedonie, která po rozpadu federace vyhlásila 8.září 1991 nezávislost. Samostatný stát se úspěšně držel stranou všech konfliktů až do roku 1999, kdy se Makedonie stala útočištěm pro uprchlíky ze sousedního Kosova zmítaného národnostním konfliktem. V letech 2000 a 2001 spor mezi makedonskou vládou a albánskými povstalci málem přerostl v občanskou válku a vztahy mezi slovanskými a albánskými Makedonci zůstaly dlouho napjaté. Republika Makedonie se také od svého vzniku potýká s ostrým nesouhlasem Řecka vůči svému oficiálnímu názvu a státním symbolům, které navazují na historickou Makedonii, jejíž území se dnes z větší části nalézá na řeckém území.

Oficiální měnou mladého státu je makedonský dinár, ale my se na naší cestě pokusíme vystačit pouze s Eury. I v Makedonii nás sice čeká placení mýta, ale platba místní měnou tady není podmínkou, o čemž se přesvědčujeme hned za hranicí. U nájezdu na dálnici máme platit 50MKD, což je necelé Euro. A skutečně, obsluha mýta nám na jedno Euro poctivě vrátí úhlednou deseti dinárovou bankovku. Michal by také rád získal nějakou tu makedonskou bankovku na památku a tak další mýto platí on. Bohužel obsluha není tak poctivá jako předchozí kolega a po přijetí jednoho Eura otráveně odvrací zrak, čímž nám dává jasně najevo, že tady s žádným rozměňováním rozhodně počítat nemáme. No, někteří nepoctivci požadují za zvednutí závory i tři Eura, takže vlastně můžeme být rádi, že nás pouští dál takhle levně.

U města Miladinovci odbočujeme na západ a poměrně kvalitní dálnice nás v půl třetí přivádí až do makedonského hlavního města **Skopje**. Provoz na rušných třídách je docela hustý, navíc se tady čím dál víc projevuje jižní balkánský naturel místních řidičů a provoz začíná být lehce chaotický, naštěstí v rámci určitých přijatelných mezí. Na křižovatkách se objevují první žebráci, kteří při čekání na zelenou postupně obcházejí všechna auta. Nás jako cizince samozřejmě nevynechávají, spíše naopak. Jen těžko se dají odbýt a my netrpělivě sledujeme číselník nad semaforem, který odpočítává sekundy zbývající do konce červené, což mimochodem považuji za docela dobrý nápad. Upřímně řečeno, tak dlouhých třicet sekund jsem už dlouho nezažil.

Ve Skopje poprvé naplno oceňujeme služby GPS. Máme v ní uložené souřadnice Hlavního náměstí podle Googlu a přístroj nás neomylně naviguje přes řeku Vardar až ke kýženému cíli. Ušetřili jsme tak docela hodně času, protože centrum města nebylo nijak zvlášť dobře značené.

Okolo hlavního náměstí se dost těžko hledá místo na zaparkování a tak musíme popojet ještě kousek dál podél nábřeží, než nejdeme jedno malé místečko mezi auty a autobusy. K náměstí to máme nějakých 500 metrů, ale aspoň nemusíme platit. Příjemnou procházkou podél nábřežních kaváren se na Hlavní náměstí dostáváme během deseti minut.

Z dálky nás vítá typická silueta Kamenného mostu, který tu na místě původní stavby ze 6.století nechal do současné podoby vybudovat sultán Murat II. v první polovině 15.století. Most, stejně jako značná část starého města, pochází z období osmanské nadvlády, která započala již v roce 1392 a trvala více než 500 let. Turci město přejmenovali na Üsküb a stopy jejich stavební činnosti najdeme ve starém městě téměř na každém kroku. Skopje si dodnes udržuje částečně osmanský charakter, protože tu za turecké nadvlády vyrostlo nejen mnoho mešit, ale také spousta dalších typických osmanských staveb, jako jsou například lázně (hamamy). Bohužel většina cenných historických staveb byla vážně poškozena ničivým zemětřesením v roce 1963. Následkem této katastrofy byl rozmach rádobý moderní architektury, takže tu dnes vedle mešit najdeme zvláštní futuristické stavby (makedonská televize) i nevkusná betonová monstra (omšelá státní opera).

Nás na vyvýšeném místě nad Kamenným mostem zaujaly především zachovalé hradby pevnosti Kale, a tak jsme se vydali na druhý břeh řeky Vardar vstříc panoramatickým výhledům. Cestou jsme minuli starý turecký bazar a zanedlouho

jste stanuli ve vstupní bráně pevnosti, jejíž nejstarší části pocházejí z 6. a 7.století. Za své nadvlády tu Osmané vybudovali rozsáhlý komplex vojenských budov a na konci 19.století bychom tu napočítali dokonce 70 věží, z nichž se ovšem do dnešních dnů dochovaly pouze tři. Většinu areálu tvoří rozsáhlé archeologické vykopávky a tak vše zachraňují především očekávané panoramatické výhledy, které určitě stály za ten krátký výšlap. Celé hlavní město tu máme jako na dlani – úzké minarety

zdejších mešit trochu připomínají Istanbul a zvláště kontrastují s několika výškovými budovami, které jsou nepravidelně rozestě okolo centra. Řeku Vardar věrně kopíruje rušná hlavní třída vedoucí k moderní budově televize a zvědavé oko nemůže přehlédnout ani fotbalový stadion mnohonásobného mistra Rubotnički nebo již zmíněné betonové monstrum státní opery. Ovšem nejviditelnější dominantou je nedaleká mešita Mustafy Paši z roku 1519. Její 42 metrů vysoký minaret sice obepíná kovové lešení, neboť stavba bývalého vezíra sultána Selima I. prochází již několik let náročnou rekonstrukcí, ale tato skutečnost rozhodně nemůže ubrat nic z jejího půvabu.

Čas utíká a my musíme pomalu vyrazit zpátky k autu. Je škoda, že nestihneme navštívit všechny důležité památky hlavního města, ale přece jen nás dnes ještě čeká docela dlouhá cesta. Pěknou Východní branou z roku 1446 opouštíme pevnost a okolo bazaru se vracíme zpátky k řece. Na náměstí Karposh u kostela Sv.Spasitele ještě na chvíli odbočujeme do jedné postraní uličky, abychom si prohlédli lázně Dauta Paši z 15.století. Kupole tohoto typického hamamu nás zaujaly už při výhledu z pevnosti, ale lázně bychom tu už hledali marně, protože tato osmanská budova je

dnes sídlem Národní galerie umění. Nemusí nás tedy mrzet, že nemáme čas na návštěvu interiéru a po levém břehu řeky nemylně míříme k autu. Loučíme se s poměrně sympatickým hlavním městem, přejíždíme Vardar a zdárně se napojujeme na hlavní třídu, která nás bezpečně vede západním směrem ven z města. Brzy najíždíme na dálnici, kde nás postupně čekají další dvě mýta, každé za 40MKD. Ještě než se naše cesta stočí na jih, odbočujeme krátce do města **Tetovo**, které leží na úpatí pohoří Šar Planina. Hlavní atrakcí tohoto rušného města se 65 000 obyvateli je tzv. Malovaná mešita (Xhamia e Pashës) z roku 1459. Její zdobené stěny vypadají jako z perníku, ale jinak na této osmanské mešitě neshledáváme nic extra zajímavého. Krátce se protáhneme v přilehlém parčíku a potom už míříme zpátky na autostrádu. Tam nás ještě čekají poslední dvě mýtnice (každá po 25MKD) a u města Gostivar dálnice definitivně končí. Dál naštěstí navazuje poměrně kvalitní silnice, takže pokračujeme docela slušnou rychlostí vstříc našemu dnešnímu cíli, kterým je město Ohrid. V cestě nám však ještě stojí výběžek mohutného pohoří Šar Planina a dvě sedla, která musíme překonat. Z rozsáhlé srbské nížiny a se tak rázem ocitáme až v nadmořské výšce 1215m. Druhý kulminační bod zdoláváme v nadmořské výšce 1102m a odtud nás čeká už jenom 40km dlouhý pozvolný sjezd k Ohridskému jezeru, které samo o sobě leží také poměrně vysoko – 712m.n.m. No, musíme si na vyšší nadmořské výšky zvykat, protože v dalších dnech se budeme pohybovat výhradně ve vyšších polohách. Do **Ohridu** nakonec přijíždíme už za tmy. Celkem snadno nacházíme nábrežní promenádu, ale ještě bude třeba najít nějaké to ubytování. Zkoušíme se zeptat v jednom penzionu, ale nemají tam žádné volné místo. V sousedním hotelu to není o moc lepší – nic naplat, je sobota a Makedonci houfně vyrazili trávit víkend u svého „moře“. Ve městě je pěkně živo a sehnat ubytování nebude jednoduché. Naštěstí si Michal při příjezdu všimnul spoře osvětlené ubytovny na okraji promenády. Původně jsme jí opovrhli, ale nakonec zde bereme zavděk skromným pokojem za 10Euro. Na přespání to bude v pohodě. Příliš se nezdržujeme vybalováním, a protože nám za celý den pořádně vyhládlo, vyrážíme na zběžnou prohlídku osvětleného nábreží, abychom se při té příležitosti poohlédli po nějaké restauraci. U nasvíceného sousoší Cyrila a Metoděje volíme slušně zaplněnou sympatickou restauraci, ve které se podává místní pivo Skopsko (70MKD). Během večeře se na malém pódiu objevuje několik ohridských muzikantů, kteří bez varování zahajují svoji produkci zdejších lidových písní. Musím říci, že jsem snad ještě neslyšel lidovku, která by trvala přes osm minut, každopádně hudební produkce dotvořila příjemnou balkánskou atmosféru. Skvělá večeře a výtečné pivo byly zaslouženou odměnou po náročném dni, během kterého jsme ujeli více než 800km.

Den 3. – neděle 16.9.2007

Slunečné nedělní dopoledne jsme si vyhradili výhradně na prohlídku Ohridu – města, které bylo v roce 1980 zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO. První zmínky o tehdejší byzantské osadě Lychnidos pocházejí ze 4.století př.n.l. V roce

148 př.n.l. dobyli zdejší region Římané a osada se ocitla na trase nově vybudované cesty Via Egnatia, která spojovala Soluň a Konstantinopol s dnešním přístavem Dürresi. Ve třetím století byly v osadě založeny první křesťanské svatyně a v pátém století se Lychnidos stal sídlem biskupství. O jedno století později začal okolní region osidlovat Slovanský kmen Brsajců a v roce 867 město dobyli Bulhaři. Od roku 879 se začalo používat současné jméno města Ohrid, které pochází ze slovanského výrazu „vo hrid“ – na

kopci, neboť se staré město skutečně rozkládá na hřebeni kopce nad jezerem. Na konci 9.století se Ohrid stává útočištěm žáků Cyrila a Metoděje vyhnaných z velkomoravské říše – sv.Klimenta Ohridského (886) a sv.Nauma (893). Díky jejich příchodu se stal Ohrid centrem slovanské kultury a vzdělanosti, která se odsud šířila dál do východní Evropy. V klášteře založeném sv.Klimentem v roce 893 vznikla literární škola, která měla brzy po svém vzniku 3500 žáků.

V 10.století se stal Ohrid centrem říše cara Samuela. Na kopci nad městem byla postavena pevnost, která je dodnes nepřehlédnutelnou dominantou. V roce 1014 byl Samuel poražen byzantským vládcem Basilem II., který v roce 1018 obsadil také Ohrid. Tím politický význam města poklesl a Ohrid zůstal pouze důležitým sídlem arcibiskupství, kulturním a ekonomickým centrem. Skvělá poloha na břehu křišťálově čistých vod Ohridského jezera a velké množství dochovaných ranně křesťanských památek dnes činí město nejdůležitějším turistickým cílem Makedonie.

Naše prohlídka začíná opět na příjemné nábrežní promenádě. Z betonového přístavního mola máme před sebou jako na dlani celé staré město pokrývající svah nevysokého návrší. Bílým patrovým domkům s červenými střechami dokonale vévodí Samuelova majestátní pevnost se svými mohutnými hradbami. Bude to fuška v začínajícím vedru vystoupat až na vrchol. Ještě než se vnoříme do křivolakých uliček,

zastavujeme se na chvíli u sousoší Cyrila a Metoděje, které jsme viděli už včera večer. Opodál na malém prostranství obklopeném restauracemi a obchůdky stojí bronzová socha sv.Klimenta, patrona města. Tady už nás cedule směřuje k první ranně křesťanské památce – kostelu sv.Sofie. Tato kamenná stavba byla postavena v roce 1035 arcibiskupem Lavem. Východní průčelí s věžičkami, které má návštěvník přicházející od přístavu přímo před sebou, přistavěl v roce 1317 arcibiskup Řehoř. Během turecké nadvlády byla stavba přeměněna na mešitu, naštěstí uvnitř zůstaly zachovány vzácné fresky z 11.století. Nám stačí pouze prohlídka exteriéru a dříve než se vedro stane skutečně nesnesitelným, pokračujeme v další prohlídce starého města. Ze všeho nejdříve míříme na nejzazší výběžek historického jádra. Tady

vysoko nad vodami jezera pod cypřišovým hájem stojí asi nejmalebnější stavba Ohridu – klášter sv. Jovana ze 13. století. Pohled na členitou kamennou stavbu s centrální desetibokou věžičkou, jejíž pozadí tvoří blankytná hladina Ohridského jezera, je asi nejpůsobivější reálií starého města.

Od kláštera nás chodník vede mezi cypřiši vzhůru k další důležité památce – ke kostelu sv. Pantelejmona, který stojí na místě původní ranně křesťanské stavby z 5. století. Po příchodu Sv. Klimenta v 10. století byla k malé svatyni dostavěna nová centrální část, která byla zasvěcena sv. Pantelejmonovi, ochránci zdraví. Právě tady byla otevřena zřejmě první evropská univerzita. Sv. Kliment zde byl v roce 916 pohřben a jeho hrob se dochoval neporušený i přes to, že byla stavba na mnohá staletí přeměněna Osmany – jak už to měli ve zvyku – na mešitu. Škoda, že si nemůžeme interiér této důležité a pro Makedonce dokonce nejsvětější památky prohlédnout, protože okolí pro své výzkumy zabrali archeologové a všude kolem nás je to samý výkop odhalující základy dalších budov a paláců. Nezbyvá než pokračovat ve stoupání až k mohutné bráně Samuelovy pevnosti. Za půl eura vstupujeme dovnitř na pusté nádvoří obklopené masivními hradebními zdmi.

Kromě hradeb v pevnosti skutečně není nic k vidění, ale výhled na celé staré i nové město a na Ohridské jezero byl opravdu úžasný.

Kousek pod pevností nacházíme na otevřeném prostranství mezi jednotlivými domy velký římský amfiteátr, který je jedinou antickou památkou ve městě. Vzhledem k tomu, že se dochovalo pouze 12 spodních řad kamenného hlediště, nikdo dnes nedokáže s určitostí říci, jak velké divadlo bylo a kolik diváků se sem vešlo.

Každopádně kromě části hlediště se dochovalo už pouze několik fragmentů opěrných zdí a půlkruhový náznak jeviště. Nad střechami okolních cihlových domů vykukují věžičky dalších kostelů a klášterů, ale nám už ty památky pro dnešek stačí. Blíží se poledne a vedro začíná být opravdu spalující, proto se pomalu vracíme zpátky na náměstí k soše sv. Klimenta. Na chvíli ještě nahlížíme do přilehlých obchodních uliček, abychom pořídili nějaký ten makedonský suvenýr. Mně se docela líbí některá trička, bohužel nedisponuji žádnými dináry a to je u pouličních prodavačů problém.

Co se týče suvenýrů, nakonec Ohrid opouštíme s nepořízenou. Krátce po poledni nabíráme jižní kurz a podél jezera míříme k albánské hranici.

Ještě než se ale vydáme do našeho cílového státu, zastavíme se na chvíli v **klášteře sv. Nauma**. Klášter leží nad jezerem kousek od hranic a prašná cesta, která k němu vede, je vlastně poslední odbočka z hlavní silnice na makedonské straně. Samotný klášter založil na začátku 10. století sv. Naum, který je zde také pohřben. Makedonci věří, že když přiloží

ucho k jeho kamennému sarkofágu, uslyší tlukot světcova srdce.

Nás ke klášteru vede prašná cesta, která končí až na rozlehlém parkovišti na břehu řeky Crn Drim. Tam nás hned po výstupu z auta oslovuje postarší Makedonec a

nabízí krátkou vyjížďku po jezeře. Protože nemáme zrovna času na rozdávání, chceme jeho nabídku odmítnout, ale když se chlapík dušuje, že z jezera uvidíme klášter zaručeně nejlépe, svolujeme a nastupujeme do jeho chatrné loďky. Mužik potom dobrých pět minut zápasí se startérem, takže to chvíli vypadá, že ze slíbené projížďky nebude nic. Nakonec se motor přece jen slitoval a naskočil. Chlapík s námi popojel kousek dál od břehu a ještě než s námi zamířil ke klášteru, přišel se nás od kormidla zeptat, jestli bychom za příplatek nechtěli zavést také k nedalekému klášteru sv. Zauma. Při té příležitosti vypnul motor, aby ušetřil několik mililitrů nafty, takže jsem se začal lehce obávat, abychom nemuseli zpátky ke břehu veslovat. Naštěstí motor po naší záporné odpovědi bez problémů naskočil a my jsme si mohli z vody prohlédnout mohutné klášterní budovy tyčící se na nevysoké skále nad jezerem. Byla to nakonec docela fajn projížďka.

Po prašné cestě lemované pouličními prodavači čehokoliv se jdeme ještě krátce podívat na klášterní nádvoří. Nad vchodem nás vítá pěkná kamenná mozaika a uvnitř pěkné renovované klášterní budovy a malebný kamenný kostelík sv. Nauma, který bohužel renovací právě prochází a tudíž ho kompletně obklopuje lešení. Tím končí náš krátký pobyt v Makedonii a je nevyšší čas na přesun do Albánie. Cestou k autu se mi dokonce daří koupit nějaká ta trička, takže nakonec neodjízďím ani bez tradičního suvenýru.

Státní hranice je skutečně co by kamenem dohodil. Na makedonské straně trávíme celkem 15 minut. Čekáme, jestli nás přijde někdo zkontrolovat, ale nakonec musím vystoupit z auta a donést pasy celníkovi do kukaně osobně. Předě mnou tam už stojí Albáнец, který se z Makedonie vrací domů s dalšími třemi lidmi. Podle toho, že se s celníkem baví jako starý známý, bych soudil, že tudy jezdí poměrně často. Chlápek se dává do řeči i se mnou, jsa zaujat neznámými pasy. „Odkud jsi?“, „Z Česka. Bývalé Československo.“, „Aha, a Česko nebo Slovensko?“, „Česko“. Moje odpověď ho nepotěšila, evidentně bych mu byl sympatičtější, kdybych patřil k našim východním sousedům. „Česko, to je Budapest?“. „Ne ne, Praha“. „Á, Praha... Budapest je kde?“. „Maďarsko“. „Jo, Maďarsko“, plácá se Albáнец do čela. Ptá se mě ještě, kolik má Česká republika obyvatel a užasle pokyvuje hlavou, když odpovídám, že deset milionů. „Tak to Albánie a Makedonie mají dohromady tři miliony, vid““, obrací se na celníka. Ten si drží odstup a nijak na jeho slova nereaguje, Já mu jeho omyl také nerozmlouvám, vždyť samotná Albánie má přes 3 miliony obyvatel a Makedonců jsou miliony dva. Naštěstí celník konečně orazítkoval Albáncovy pasy a chlápek může odfrčet do své domoviny. Teď jsem na řadě já, předávám celníkovi naše pasy a také technický průkaz. Všechno jde hladce a brzy se i před námi otevírá závora. Tak tedy hurá do Albánie. Už jsme byli několikrát tak blízko, ale konečně jsme tady!

První dojem z celnice za zatáčkou není úplně nejlepší. Omšelé buňky, nepořádek, všechno tak nějak ztrouchnivělé a před námi prázdná, respektive vyschlá neuklizená desinfekční nádrž. Až jsem se trochu zarazil, kam jsme se to vlastně dostali? Kde v téhle zabordelené zemi přespíme? Naštěstí to byl pouze první dojem, Albánie si mě během následujících dnů naprosto získá a uchvátí. Ale to ještě tady na celnici nemůžu tušit.

Procedura s pasy, technickým průkazem a zelenou kartou probíhá sice nadvakrát, ale celkem hladce. Celníci nám zdvořile ukazují, kam máme jít a po deseti minutách dostáváme kromě razítek i úřední potvrzení o vstupu mého auta na albánské území, které prý nemáme ztratit. Cesta je volná!

Uzoučká asfaltka nás vede do nedalekého **Pogradce**. Míjíme docela sympatickou palmovou promenádu, která rychle napravuje dojmy z omšelé celnice. Město tady na

břehu Ohridského jezera vypadá docela moderně, tedy až do chvíle než se dostaneme o ulici dál. Tady už začíná pravý arabský ruch a nepořádek. Člověk si tu opravdu připadá jako někde v Maroku nebo Egyptě. Oproti Makedonii je to opravdu markantní změna. Snažíme se ve městě trochu zorientovat a hlavně potřebujeme najít nějaké dopravní značení, abychom správně trefili směr do Korčë. Směr nakonec určujeme podle momentální polohy Slunce a skutečně se před námi po chvíli objevuje kýžená cedule. Silnice je docela kvalitní, spíš jsem čekal nějaký nekvalitní tankodrom, ale tahle silnička je úplně v pohodě. Akorát zákres v naší mapě není úplně nejpřesnější, ale to nás nemůže zaskočit.

Hned za Pogradcem stoupáme o dalších téměř 200 výškových metrů výš a GPS rázem ukazuje téměř 900 metrů nad mořem. Po necelé hodině přijíždíme do našeho dnešního cíle – do **Korčë**, což je poměrně rozlehlé město se 60 000 obyvateli, které se rozkládá na náhorní plošině v nadmořské výšce 850m a ze všech stran ho

obklopují vrcholky pohoří Gramoz. Široký bulvár Midhi Kostani nás přivádí až na nevelké náměstí před hotel Grand. Po předchozích peripetiích s ubytováním nic neřešíme a jdeme hotel rovnou omrknout. Musím říci, že mramorem obložené foyer nám trochu vyrazilo dech. V recepci se nám věnuje příjemná anglicky mluvící slečna, která nám sděluje, že pokoj stojí dohromady 34Eur. Tomu se nám ani nechce věřit. Jdeme nabízený apartmán omrknout a bez váhání nabídku přijímáme. „Kdo ví, kde budeme zítra, tak

si dopřejeme trochu pohodlí“, zní naše tradiční alibi. Poskok před hotelem nám ukazuje místo, kde můžeme zaparkovat a kde nám prý náš vůz bude hlídat. Ochotně nám pomáhá s bágly až na pokoj a je šťastný za Euro spropitného. To bychom měli, jsme ubytovaní. Dokonce jsme přesun zvládli ve výborném čase, takže se rychle rozhodujeme, že ještě dnes vyrazíme do nedalekého Voskopojë. Ve směnárně vedle hotelu měníme pro začátek 100Euro, za které dostáváme každý 12 400Leků, a vyrážíme.

Ze všeho nejdříve míříme na hlavní náměstí, abychom si vyfotili zdejší krásnou katedrálu. Potom už hledáme směr na 20km vzdálené Voskopojë. Není to nic jednoduchého, protože dopravní značení v Korčë prostě neexistuje. Michal se snaží navigovat podle mapy z průvodce, ale ani to není úplně jednoduché. Nakonec se z města dostáváme po téměř nesjízdné silnici a snažíme se trefit západní směr. V první vesničce se ještě pro jistotu ptáme kolemjdoucích domorodců, jestli jedeme správně. Vypadá to, že ano.

Úzká a místy dost rozbitá silnička nás vede výš a výš do hor, až kulminuje v nadmořské výšce 1268m. Konečně končí serpentiny a silnice vede po náhorní plošině pokryté pastvinami. Nějak nám těch 20km trvá dlouho, ale GPS pořád ukazuje někam před nás, takže jsme vesničku snad nemohli minout. Konečně se před námi objevují kamenné domečky a jsme u cíle.

Ještě na počátku 18.století bylo **Voskopojë** největším městem Balkánu a se svými 45 000 obyvateli bylo dokonce větší než samotné Athény. Na zdejší akademii se umělci učili vytvářet fresky a ikony, ve městě byl také široko daleko první tiskařský lis. Ze zašlé slávy už nezbylo skoro nic, dnes tu vidíme pouze několik rolnických usedlostí a podivný monument uprostřed malé návsi. Zbylo tu také několik kostelů –

jedním z nich je kostel sv. Mikuláše, ke kterému nás bezpečně dovede jediná dlážděná ulice. Dominantou kostela postaveného v roce 1726 je čtyřpatrová kamenná věž, takže ho nemůžeme minout. Na zadním nádvoří si pod arkádou můžeme prohlédnout krásné fresky bratří Konstadina a Athanase Zografiů z Korčë. Abychom měli lepší výhled, museli jsme vlézt do sousední neudržované zahrady, odkud se daly fresky pohodlně vyfotit přes nevysoký kovový plot.

Z malého náměstíčka, na kterém parkujeme, si ještě jdeme prohlédnout klášter sv. Marie, který leží na opačné straně vesnice. I tady je hlavní dominantou kamenná čtyřpatrová věž, jinak klášter není v příliš dobrém stavu. Nad dveřmi nás vítá řecký tesaný nápis a přes nevysokou zeď se nám daří vyfotit překvapivě zachovalou krásnou fresku.

Blíží se podvečer a tak se pomalu vydáváme zpátky k autu a loučíme se zapadlou ale o to více pohodovou

vesničkou ztracenou v horách. Na zpáteční cestě fotíme několik zajímavých úkazů – např. jednoduchou čerpací stanici, kterou tvoří jediný opuštěný stojan, kamenný příbytek a rezavý buldozer, Michal se snaží vyfotit dobytek přecházející po docela vysokém kamenném mostě, a zřejmě nejkrásnější výhled se nám naskytá na jedné z četných serpentín, odkud je krásně vidět celé Korčë rozprostřené v údolí zalitém paprsky podvečerního Slunce.

Ještě za světla parkujeme před naším hotelem a po krátkém odpočinku se vydáváme do ulic města, ze kterých mezitím zmizelo denní světlo a začalo tradiční albánské korzo. Snažíme se najít nějakou restauraci, ve které bychom mohli povečeřet, ale moc se nám to nedaří. Všude se dá napít, ale nikde se nevaří. Asi po půlhodině bloumání jsme našli nějaký fast food, ale pořádná restaurace nikde. V bistru naproti katedrále nás směřují na protější stranu náměstí a odtud se dostáváme až do přilehlé uličky do restaurantu Satëpia. Sláva, večeře bude! A byla. Kuře se sýrovou omáčkou a houbami bylo sice nezvyklé, ale chutné. Nezklamalo ani místní pivo Korça, takže to hledání nakonec stálo za to.

Den 4. – pondělí 17.9.2007

Na dnešní den jsme moc zvědaví, čeká nás totiž cesta pohořím Gramoz do Gjirokastru. Vzhledem k povaze albánských silnic to zřejmě bude celodenní záležitost, ale pevně věříme, že horská panoramata nám vše bohatě vynahradí. Z Korčë vyrážíme v devět hodin a stejně jako včera díky absenci dopravního značení bloudíme. Respektive, nezdálo se nám, že bychom cestu trefili hned napoprvé a tak ještě pro jistotu zkusíme dva další směry, než se ukázalo, že náš prvotní instinkt byl správný. Hned za městem začíná silnice opět mírně stoupat a před námi se objevují první serpentiny. Okolní krajina zatím žádná panoramata nenabízí, spíš bych mírně zvlněné okolí označil za mírně fádňí. Všude kolem nás jsou jen vyprahlé pastviny a sem tam nějaké to křovisko. Fádnost krajiny tedy narušují pouze malé betonové bunkříky roztroušené po okolních svazích. Ne že bychom si jich cestou od Ohridského jezera nebo v horách okolo Voskopojë nevšimli, ale tady jižně od Korčë je jich začíná být tak nějak čím dál víc. Albánci je začali budovat v sedmdesátých letech poté, co vystoupili z Varšavské smlouvy. V drtivé většině se jedná o malou betonovou schránku s podélnou střílnou, do které se vejde jeden člověk. Bunkry jsou

zapuštěné zhruba metr pod zem, takže mají většinou docela solidní stabilitu. Jejich existence se může zdát samoučelná a primitivní, ale musíme si uvědomit, že například během druhé světové války a italské okupace byl nejsilnější albánský odboj veden formou partyzánské války. Partyzáni byli opevněni v horách a do nížin sestupovali pouze během útoků. Tento způsob boje se ukázal být velmi účinným, takže byla podobná taktika přijata i v poválečných letech, kdy Albánie zůstala zcela bez spojenců. Během invaze cizích vojsk se počítalo, že se každý bojeschopný muž chopí zbraně a zaujme pozici v bunkru. Obrana měla být řízena z výše položeného většího bunkru a díky vizuálnímu kontaktu měly být předávány rozkazy k palbě na nepřítele. Pravda, představa o invazi nepřátel byla asi mírně paranoidní, nicméně musíme mít na paměti, že Albánie již v roce 1961 přerušila diplomatické styky se SSSR a po srpnových událostech v Československu v roce 1968 (mimochodem byl to hlavní důvod k vystoupení Albánie z Varšavské smlouvy) se ani nelze divit, že Albánci přijali podobné opatření. Na první pohled se jejich úsilí může zdát pošetilé, ale mnohé státy

investovaly mnohem vyšší sumy do mnohem diskutabilnějších vojenských výzkumů a operací, takže pro typické albánské bunkříky můžeme mít svým způsobem určité pochopení.

Naše cesta fádí krajinou kulminuje v nadmořské výšce 1175m. Serpentine už ani nepočítáme a v deset hodin přijíždíme do nejvýše položeného albánského města **Erskë**. Ještě před městem nás poprvé staví policejní hlídka. Trochu mi zatrnulo, protože jsem právě trochu zrychlil, ale strážce zákona nám chce pouze potřást pravicí a vyzvídá, odkud jsme. Bez dlouhého zdržování nás nakonec pouští dál do Ersekë. V průvodci se dočítáme o místním monumentálním památníku s

„partyzánem, který se učí číst v přestávce mezi jednotlivými bitvami“! A ten rozhodně musíme vidět! Větší pitomost jsme v životě neslyšeli, natož abychom podobný skvost někdy viděli, tudíž odbočujeme na zdejší náměstí a náš horský přesun na chvíli přerušujeme. Bohužel socialistický památník je už pryč, místo něj stojí uprostřed prostranství podivný sloup s orlem. Škoda, na toho partyzána jsme byli opravdu hodně zvědaví. Prohlédneme si tedy pouze místní školu a vydáme se dál vstříc dalším

serpentinám. Jedna z nich je takového charakteru, že si ji dokonce musíme vyfotit. Jako had se vine po mírném svahu, takže tu člověk najede snad o kilometr víc, než je bezpodmínečně nutné. Nevím, jestli by rovná silnice s mírným klesáním nebyla v tomto případě vhodnější. Za Ersekë se také mění ráz krajiny. Kopce jsou čím dál vyšší a hlavně okolní svahy místy pokrývá i vzrostlá zeleň. V dálce před námi se konečně objevují první skalnaté masívy.

Silnice se dál klikatí mezi okolními pahorky a hlavně se čím dál více zužuje. Naštěstí tu není skoro žádný provoz, takže nemáme žádný problém sem tam uhnout

protijedoucímu autu nebo minibusu. Albánci navíc před nepřehlednou zatáčkou troubí, což je docela praktický a užitečný zvyk.

Každopádně přibývají krátké fotografické zastávky – tu u rozstřílené značky, tu u pěkného výhledu na hory před námi, jinde u zajímavé serpentiny nebo zatáčky, či kvůli oslíkům vezoucím na svém hřbetě otepi dřeva, které jsou pomalu větší než oni sami. Před polednem přijíždíme do nevelké obce **Leskovik**, kde končí vysokohorská část naší dnešní trasy. Teď nás čeká náročný sjezd o dobrých 800 výškových metrů níž do údolí řeky Vjosës. Ačkoliv...co to? Silnice končí před vraty nějakého rodinného sídla! Že bychom zapomněli odbočit? Vracíme se proto na začátek vesnice a vida, ona je tu nenápadná prudká zatáčka někam pod opěrnou zeď. A značka samozřejmě nikde!

Hlavně, že máme zase správný směr. Za Leskovikem začínají další serpentiny a po pravé straně se vedle nás otevírá docela hluboká propast. Jedná se o soutěsku Rrapi i Leskovikut, na jejímž dně můžeme spatřit docela pěkné vodopády. Silnice je tady zpevněna zdí, ale svodidla bychom tu hledali marně. V serpentínách naše cestovní rychlost klesá až k nějakým 30km/h, takže jsme docela rádi, když se před námi konečně objeví impozantní údolí Vjosës a za ním mohutný masív 2185m vysokého Papingutu. Ten výhled je skutečně nádherný, modrozelená hladina řeky a vegetací porostlé nižší partie hor zvláště kontrastují s ostrými chladně kamennými štíty velehor.

Silnice, která se tu stáčí na severozápad, neklesá až k řece nýbrž vede ve svahu. To znamená, že musíme objíždět veškerá zákoutí a rokle, protože nějaké větší mosty tady prostě a jednoduše neexistují. A když už jsme na jeden narazili, byl spadlý a museli jsme ho beztak objet korytem jednoho z četných přítoků. Naštěstí vyschlého. V údolí nejdříve zastavujeme u dvou bunkrů těsně nad silnicí a snažíme se je vyfotit s vysokohorským pozadím. Podruhé se zastavujeme malého vysutého mostu, který se tu klene nad řekou Vjosës ve výšce dobrých deseti metrů. Koryto se tu erozí zařizlo do skalnatého podloží, neb tu modrozelený tok po staletí svádí předem vyhraný boj s neústupnou horninou.

Kousek odsud leží městečko **Përmeti**. Krom toho, že je situováno do krásného údolí, je pro Albánce významné hlavně tím, že se tu v roce 1944 konal kongres, který zvolil prozatímní vládu, která se po osvobození o rok později ujala moci. Tato vláda konsolidovala vyloučení nekomunistických sil z podílu na správě státu a zapověděla vstup do země králi Zogovi, který po svém nedemokratickém převzetí moci v roce 1924 vládnul až do osudného 7.dubna 1939, kdy Albánii anektovala Musoliniho Itálie.

Všechny dohody a rozhodnutí této monarchistické vlády byly kongresem v Përmeti zrušeny a anulovány. Na památku této události stojí na hlavním náměstí socha partyzána. My kousek od ní parkujeme, neboť jsme tu po předchozím bloudění (opět skvělá mapa v průvodci) našli restauraci se zahrádkou. Příjemné je, že tu mají dvojjazyčné menu, nepříjemné (pro mě) je, že tu vůbec nevedou kuřecí maso. Dáváme si proto velkou porci jehněčího, které je servírováno s tousty politými olivovým olejem. V příšerném vedru přišlo k duhu i pivo Tirana a skvělý řecký salát. Albánská kuchyně si mě začíná opravdu získávat, obzvlášť když jsem po výtečném obědě zcela sytý.

Během krátké procházky si jdeme z blízka prohlédnout zmíněného partyzána a na chvíli se zastavujeme v parku nad řekou, abychom si v klidu vyfotili hlavní mešitu a městskou skálu. To je tak vše, co svým návštěvníkům příjemné městečko nabízí, a tak se můžeme vrátit na pravý břeh řeky a pokračujeme údolím dál na severozápad. U obce Këlcyrë se řeka i souběžně vedoucí silnice stáčí víc na západ a my vyjíždíme do působivého kaňonu Gryka e Këlcyrës. Na jeho konci přejíždíme po železném mostě – u nás jsou takové spíš k vidění na železnicích – na levý břeh Vjosës a o několik kilometrů dál odbočujeme na jih do údolí jejího přítoku, který se jmenuje Drin. Vlastně se tak ocitáme na druhé straně pohoří, které jsme měli při cestě z Leskoviku před sebou. Asi 25km nás dělí od našeho cíle, kterým je město **Gjirokastrë**. Bohužel hlavní silnice, která vlastně spojuje střední Albánii s řeckou hranicí, právě prochází intenzivní rekonstrukcí, takže nám bude trvat skoro hodinu, než se do Gjirokastrëu skrz staveniště vůbec proplížíme. Všude je plno bláta a moje auto získává zpět svou původní pracovní barvu, kterou jsem na začátku naší cesty tak necitlivě smyl. Konečně nás po 211km vítá Gjirokastrë – město dvou významných albánských rodáků. Zatímco Enver Hodža byl jedním z hlavních vůdců odboje ve druhé světové válce a po dobu 41 let vládl Albánii až do své smrti v roce 1985, Ismail Kadare je jediným albánským spisovatelem, který se proslavil po celém světě. Na konci osmdesátých let aktivně bojoval za kulturní svobodu, avšak na začátku devadesátých let Albánii opustil a odešel do Francie. Samotný Gjirokastrë se rozkládá nad údolím řeky Drin na úpatí severního svahu pohoří Kurvelesh, které je vlastně poslední horskou hradbou před pobřežím Jónského moře. Moderní části města leží na okraji údolí, zatímco starší čtvrti se rozkládají v příkrém svahu pod skalním výběžkem, kterému dominuje zdejší hradní pevnost.

Město je poprvé zmíněno v roce 1336 v pamětech Jana Cantacuzenuse, syna místodržitele dnešního Peloponésu. Pod byzantskou správou se postupně rozrostlo ve významné obchodní centrum známé pod jménem Argyropolis nebo Argykastron. V roce 1432 město obléhali a následně také dobyli Turci, ovšem vláda nad městem byla svěřena místním šlechtickým rodům, takže město nadále vzkvétalo. V roce 1811 jej ovládl Ali Paša Tepelenský, který využil vysoké míry decentralismu, se kterou Turci spravovali svoji říši, a za použití diplomatických tahů i bezohledného násilí postupně rozšířil svoji moc nad jižní Albánii a značnou část řecké pevniny. Ali Paša se výrazně zasloužil o další rozvoj města. Nechal vybudovat 10km dlouhý akvadukt, kterým do města přivedl pitnou vodu, a z doby jeho vlády pocházejí také některé unikátní kamenné domy. Koncem 19.století se město stalo centrem protitureckého odboje a mezi místní hrdiny se zařadil Cerciz Topulli, vůdce povstání z roku 1908, jehož socha stojí na stejnojmenném náměstí přímo pod hradem. Během první balkánské války (1912-1913) usilovalo o připojení města ke svému území Řecko, za druhé světové války Gjirokastrë postupně okupovali Italové, Řekové a Němci. Po druhé světové válce pokračovalo období prosperity, protože město částečně těžilo z faktu, že je Hodžovým rodištěm. Celé město bylo prohlášeno za muzeum a Hodžův rodný dům se stal centrem pečlivě udržovaného kultu osobnosti. Ten vzal definitivně za své během nechvalně proslulého roku 1997, kdy byl dům během albánského celostátního plenění a drancování veškerého státního majetku vypálen. Přes mnohé neklidné události si mnoho zdejších domů zachovalo svůj původní vnější

vzhled, díky kterému je Gjirokastrë nazýván kamenným městem nebo městem kamenných střech. Ty jsou totiž pokryté stříbřitou břidlicí, což městu dodává svérázný neopakovatelný vzhled.

My do Gjirokastrëu přijíždíme v podvečer, ale ještě máme dostatek času na prohlídku zdejšího hradu, jehož základy pocházejí už ze 6.století. Podle mapy tentokrát bez problémů nacházíme hlavní třídu 18.září (18.shtatori) a za fotbalovým stadionem najíždíme do příkrého stoupání. Pečlivě dlážděná ulička má značný sklon, takže vrchní pasáže absolvujeme se zařazeným prvním rychlostním stupněm. Velice nepříjemné je ve strmém svahu uhýbání protijedoucím vozidlům, neboť mnohdy je třeba couvnout do nějakého širšího místa nebo do postraní uličky. Navíc na starém městě opět nezklamala mapa v průvodci, takže cestu k hradu více méně úspěšně odhadujeme, až zdárně zastavujeme před hradní branou. Úžasný výhled na město s kamennými střechami s pohořím Lunxhëri v pozadí nám budiž odměnou.

Jelikož se blíží zavírací doba, nekocháme se krásným výhledem moc dlouho a za 200Leků se noříme do mohutné hradní chodby, která nás skrze nasvícenou expozici zbraní zavede až na velkou terasu. Z hradeb se nám tu naskýtají další krásné

výhledy na město a především na nedalekou medresu s malou mešitou. Ovšem hlavní atrakcí terasy je vrak amerického tryskáče, který byl v roce 1957 přinucen přistát coby špiónážní letoun. Inu jiný kraj, jiný hrad. Dalším průchodem se dostáváme na hlavní nádvoří nebo spíše otevřenou plošinu, v jejímž severovýchodním rohu stojí nedávno vybudovaná věž s hodinami. Na nádvoří se každých pět let koná folklórní festival, o čemž svědčí torzo kruhového jeviště a čtyři rezavé

sloupy s blíže nespecifikovanou funkcí. Podél jižní hradby se dostáváme až ke zbytkům kamenných místností, které od osmanských dob sloužily jako ubikace vojenské posádky. Kamenné budovy nad těmito torzy jsou zase někdejší vězení. Od roku 1929 tu byli věznění nepřátelé krále Zogua, za druhé světové války věznicí používali nacisté a po válce až do roku 1971 tu své odpůrce věznil komunistický režim. Dnes budovy postupně chátrají a zarůstají vegetací.

Víc tady toho k vidění není a tak se přes hlavní terasu s vrakem letadla vracíme zpátky k autu. Ještě než zapadne Slunce, zkusíme ve spleti úzkých příkrých uliček najít ubytování. Podle průvodce jsme si vytipovali hotel Kalemi, který by se měl nacházet někde v horní části starého města. Údajně se jedná o zdařile zrekonstruovaný tradiční dům z 19.století. Pokud ho najdeme, budeme mít jedinečnou příležitost nahlédnout do interiéru takového domu. Naštěstí mám v GPS uložené souřadnice místa, kde jsem jeho polohu vytypoval kombinací děsného plánu v průvodci a satelitního snímku z Google earth. Je to neuvěřitelné, ale seknul jsem se sotva o pár metrů. Satelity nás neomylně navigují na betonové parkoviště před bílou třípatrovou budovou. Pravda, že se jedná o hotel, je napsáno až na cedulce vstupních dveří na opačné straně domu, takže zpočátku si nejsme jistí, jestli nelezeme do nějaké soukromé zahrady. Ale jinak s ubytováním není žádný problém. Mladík v recepci hovoří anglicky a za 4000Leků máme nádherný pokoj ve třetím patře s televizí, klimatizací a vlastní koupelnou. Osobně bych řekl, že se jednalo o vůbec nejlepší ubytování na celé naší cestě. Nejen že tu můžeme obdivovat nádherné dřevem vykládané stropy nebo úžasnou kamennou jídelnu v přízemí, ale hlavně je v našem třetím patře skvělá terasa s úžasným výhledem na většinu města,

hrad, údolí Drinu i pohoří Lunxhër. Zvláště soumrak, kdy už město halil stín, ale poslední sluneční paprsky dodaly protilehlému pohoří bronzový nádech, byl skutečně nezapomenutelný.

Po setmění se vydáváme na krátkou procházku s cílem dobře povečeřet. Krátce se zastavujeme u nedalekého Hodžova rodného domu – dnes etnografického muzea, ale pořádně si ho prohlédneme raději až zítra za denního světla. Pomalu sestupujeme do podhradí, kde nacházíme restauraci Festivali. Na jídlo tu sice musíme čekat o něco déle, jelikož se sem chodí stravovat místní policisté a ti mají samozřejmě přednost. Ovšem trojitá porce kuřecího masa s hranolkama a oblohou je výtečná stejně jako čím dál oblíbenější pivo Tirana. Po dobré večeři ztěžka stoupáme vzhůru k hotelu. Abychom se ještě trochu protáhli na čerstvém vzduchu, odbočujeme k pěkné budově místní medresy, ale jinak si prohlídku starého města necháme na zítřek. Pro dnešek dáváme přednost nočnímu relaxu na naší úžasné terase.

Den 5. – úterý 18.9.2007

Ráno se probouzíme do dalšího slunečného dne a ze všeho nejdříve se jdeme na terasu pokochat výhledem na ožívající Gjirokaštër. Slunce se tentokrát opírá do pohoří Kurvelesh, které máme v zádech, a jeho paprsky krásně ozařují typické kamenné domy s břidlicovými střechami, kterých je v okolním prudkém svahu hned několik. Tyto tradiční budovy z první poloviny 19.století se formálně těší přísné ochraně zákona, přesto jsou některé ve velmi špatném stavu a zanedbané. Ty, které nesešly věkem, byly poničeny během občanských nepokojů v roce 1997, dům spisovatele Ismaila Kadareho zase o dva roky později vyhořel. Naštěstí v posledních letech probíhá postupná renovace a v roce 2005 byl Gjirokaštër dokonce zapsán na seznam světového dědictví UNESCO.

Z naší terasy máme přímo před sebou část čtvrti Partizani. Výhled na okolní budovy je odtud určitě lepší než z ulice. Svahu před námi dominuje čtyřpatrový Zekateho dům, jeden z těch, které by si ještě nějakou tu renovaci zasloužili. Ostatní stavby v jeho okolí jsou mnohem nižší, obklopené udržovanou zelení. Výhled je to opravdu pěkný, ale pomalu se blíží čas snídaně, takže sestupujeme do kamenné jídelny v přízemí. Na stole už máme připravené toasty, řecké máslo, vynikající džem, vajíčka, višňový džus a čaj. Oproti tyčinkám müsli to byla opravdu vítaná změna!

Rádně nasycení se jdeme před odjezdem naposledy projít po starém městě. Nejdříve sestupujeme o ulici níž k vysoké budově místní školy, v jejímž nedalekém sousedství stojí honosný rúdný dům Envera Hodži. Několika křídlová čtyřpatrová stavba je jedním z největších domů na starém městě a díky zdařilé renovaci z roku 2003 vypadá jako nová. Dnes v ní sídlí Etnografické muzeum.

Vracíme se ke škole a úzkou uličkou stoupáme do čtvrti Pazari i Vjetër.

V osmanských dobách tu býval starý bazar a dnes je tu k vidění nejvíc tradičních domů vedle sebe. Na první pohled je patrný zvláštní uniformovaný styl všech staveb – třípatrové budovy se skládají ze dvou křídel, mezi kterými je usazena terasa nebo zastřešený balkon, klasickou břidlicovou střechu podpírají dřevěné trámy a dobře patrné jsou i tradiční vstupní kamenné klenby – qemerety. Hned za zády máme pěknou medresu se žlutou fasádou, a s bílou centrální kopulí. V těsném sousedství

stojí malá mešita s vysokým osmanským minaretem a nám se odtud nabízí pěkný výhled na břidlicové střechy domů, které stojí níž ve svahu pod mešitou. Naposled ještě sestupujeme do dolní části starého města. Příkrou dlážděnou uličkou se dostáváme až na Topulliho náměstí k hrdinově soše a také k monumentu, který připomíná dvě mladé ženy, které tu za války pověsili Němci. Tím naše návštěva Gjirokastru končí. Podél restaurace Festivali stoupáme zpátky k hotelu a cestou pořizujeme poslední záběry tohoto pozoruhodného města. Ještě nás čeká nesnadný úkol – a sice vymotat se ze spleti příkrých uliček i autem. Naše trasa sice nebyla úplně ideální, jednou jsme dokonce museli i couvat, ale nakonec jsme staré město zdárně opustili a po bulváru 18.září jsme se dostali až na výpadovku z města. Tady nás čekala v pořadí druhá policejní kontrola, ovšem v tomto případě se spíše jednalo o jakýsi check-point. Policista se nás zeptal, odkud jsme a jestli máme namířeno do Athén (silnice vedoucí z Gjirokastru na jih totiž směřuje rovnou na řeckou hranici). Moje odpověď, že nikoliv do Athén, ale do Sarandë, policistu zjevně potěšila. Potřásl jsme si pravicí a s přáním šťastné cesty nám důstojník pokynul ledabylým salutováním.

Ačkoliv nás dnes čeká dosud nejkratší přesun – vždyť do Sarandë je to z Gjirokastru sotva nějakých 60km, rozhodli jsme se pro jistotu doplnit zásobu pohonných hmot. Přece jen jsme v okolí Gjirokastru viděli zatím nejmodernější čerpací stanice, a tak jsme nechtěli riskovat, že bychom se s benzínem dostali do nějaké krize a museli bychom čerpat u nějakého pofiderního stojanu. Jako na zavalanou se před námi objevuje terminál ALPETu (Albanian petrol), takže můžeme dotankovat 35,6l „unleaded“ do útrob našeho oře. Je trochu s překvapením, že je cena benzínu v Albánii srovnatelná s cenou u nás, ale s tím se nedá nic dělat. Pro samotné Albánce musí být cestování autem dost nákladné, přesto je na albánských silnicích dost rušno. My platíme celkem 4800Leků a vyrážíme na jih. Příjemným překvapením je pro nás široká kvalitní silnice první třídy, po které se můžeme konečně pohybovat obvyklou cestovní rychlostí. Po předchozích negativních zkušenostech s dopravním značením věnujeme zvýšený pozor všem odbočkám, protože budeme brzy muset odbočit na jihozápad do Sarandë. Naštěstí je značení okolo nové silnice naprosto precizní, takže se u vesničky Jorgucat vydáváme správným směrem.

Ted' nás čeká stoupání do průsmyku Muzinë. Silnice - nepoměrně užší a méně udržovaná než hlavní tah k řecké hranici, tu po zdolání mnoha serpentín kulminuje v nadmořské výšce 548m. Za průsmykem se cesta větví do dvou směrů, které sice oba vedou do Sarandë, ale pouze u jednoho z nich se nalézá zajímavý přírodní úkaz zvaný Syri i Kalter. Otázkou zůstává, u kterého. V průvodci se totiž dočteme, že daná lokalita existuje, ale nic víc. GPS ukazuje neutrálně kamsi mezi oba dané

směry a tak se jako jediná indicie jeví vesnička jménem Sirikat, zakreslená v naší (ne vždy zrovna přesné) mapě. Odbočujeme tedy vlevo a vydáváme se jižní trasou. Druhá silnice vedoucí do Sarandë přes Delvinë se beztak jevila nepřiměřeně úzká a neudržovaná.

Naše rozhodnutí bylo nakonec správné, protože po několika kilometrovém sjezdu do údolí máme před sebou směrovou značku se jménem hledaného přírodního úkazu.

Uzoučká asfaltka nás nejdříve přivádí na hráz vodní nádrže, kde musíme zaplatit 200 Leků za průjezd, a potom už nás neudržovaná cesta vede na malé parkoviště na břehu nevelkého potoka. Opodál stojí dřevěná restaurace a za ní několik betonových sádek. Teprve na druhém břehu potoka nacházíme pod vzrostlými stromy další vodní tok, který začíná v nevelké tůni kruhového tvaru. Toto místo se nazývá **Syri i Kalter – Modré oko**, neboť zbarvení tůně skutečně připomíná zornici a duhovku oka.

Uprostřed převládá sytě modrá barva, která u okrajů přechází v blankytnou modř doplněnou zelenou barvou vodní vegetace. Na dně této tůně v hloubce 45 metrů vyvěrá ze skály pramen, takže hladina jezírka neustále probublává novými přívaly čiročirého vodního proudu. Je to docela pěkné místo, které určitě stojí za asi čtvrthodinovou zájízdku i za tu příšernou polňačku, která sem vede.

Po návratu na hlavní silnici pokračujeme jihozápadním směrem vstříc Jónskému moři. Ve vesničce Mesopotam míváme pěkný klášter sv. Mikuláše a brzy překonáváme i poslední asi 120m vysoké návrší. Před námi se konečně objevuje pobřeží a rozlehlé

moderní město **Sarandë**, jehož historie sahá až do antických dob. První osadníci – příslušníci ilyrského kmene Chaoniů – ho nazývali Onchesmus. Cicero město popisuje jako „příhodný přístav“ a další dochované materiály, jako jsou především mozaiky, dokládají značnou prosperitu ve 2. a 3. století. Ve 4. století byl přístav Onchesmus opevněn asi 850 metrů dlouhými a šest metrů širokými hradbami, které byly doplněny obrannými věžemi. Pozůstatky jedné takové věže jsou dodnes k vidění na městské

pláži. Z dalších starobylých památek se dochovala například bazilika ze 6. nebo 7. století, kterou lze spatřit nedaleko schodiště vedoucího od nábřežní promenády. Své současné jméno město získalo na začátku 20. století poté, co byl kostel v nedaleké vesničce Gjashtë zasvěcen čtyřiceti (řecky saranda) křesťanským misionářům, kteří zde byli v roce 320 popraveni. Dnes je Sarandë nejdůležitějším turistickým centrem v zemi, což je vzhledem k blízké poloze řeckého ostrova Korfu celkem pochopitelné. Díky tomu zde najdeme palmovou promenádu typickou spíše pro chorvatská nebo černohorská města a také spoustu hotelů a restaurací. Ohledně ubytování proto nečekáme žádné větší problémy, spíš jsme zvědaví, jestli bude Sarandë nějak znatelně dražší než zbytek země.

Po krátkém bloumání si na nábřežním korzu vybíráme pěkný hotel Ari. Pokoj tu stojí skvělých 20 Euro, což výrazně překonává i naše nejoptimističtější očekávání. Zvláště když máme k dispozici nejen TV, klimatizaci a vlastní koupelnu, ale především skvělý balkon s výhledem na moře i na celou promenádu. A když v přízemí nacházíme i restauraci s celodenním provozem, dosahuje naše spokojenost naprostého vrcholu. A protože je asi hodina po poledni, jdeme restauraci hned vyzkoušet. Rizoto s plody moře splňuje očekávání, takže se ještě osvěžíme vychlazeným pivem Tirana, a můžeme se vydat vstříc dnešnímu hlavnímu cíli, kterým je asi 15 km vzdálené archeologické naleziště v Butrintu. Odbočka nedaleko promenády je řádně označená, takže nabíráme jižní směr a podél mořského pobřeží a desítek rozestavěných hotelů jedeme vstříc dalším památkám zapsaným na seznamu UNESCO.

Po úzké ale poměrně kvalitní silnici nám přesun trvá asi půl hodiny. Do **Butrintu** přijíždíme sice v půl třetí, ale i tak ještě venku panuje vedro přímo vražedné. Auto parkujeme u trajektu přes úžinu Vivari, která spojuje rozlehlé Butrintské jezero s Jónským mořem. Samotné město se nachází na malém poloostrově, který zasahuje do zátoky v jihozápadním cípu jezera. U brány platíme vstupné 700leků a můžeme vstoupit do archeologického areálu, jehož historie sahá až do 4.století př.n.l. Ze všeho nejdříve nás naučná stezka vede okolo Benátské věže k jedné z nejstarších dochovaných staveb celého areálu, kterou je svatyně zasvěcená bohu Asklepiovi. Hned za ní se rozprostírá nepřehlédnutelný amfiteátr ze 3.století př.n.l. Díky vzedmuté hladině jezera je dnes původní jeviště pod vodou, takže muselo být nahrazeno novým dřevěným pódium. Půlkruhové hlediště, které mohlo pojmut až dva a půl tisíce diváků, je poměrně dobře zachovalé, stejně jako části kamenného průčelí z 1.století n.l. Před tímto průčelím jsou dobře patrné pozůstatky římských lázní, které byly stejně jako divadlo zničeny pravděpodobně zemětřesením ve 4.století n.l. Jednu z lázeňských síní má zdobit podlahová mozaika, která je ovšem před nepříznivými přírodními živly chráněna vrstvou písku, takže si ji na vlastní oči prohlédnout nemůžeme.

Napravo od amfiteátru stojí zbytky městské Agory s dochovanou starověkou studnou. Na okraji jejího kamenného krytu jsou dodnes patrné drážky vydřené lanem při vytahování věder s vodou. Od Agory nás naučná stezka vede do další části poloostrova, kde se ve stínu stromů krčí zbytky pohanské svatyně přeměněné v pozdějších dobách na kostel. I zdejší podlahové mozaiky jsou ukryté pod ochrannou vrstvou písku, takže si můžeme prohlédnout pouze dochovaný fragment půlkruhové zdi a zbytky římského akvaduktu z 1.století, který tu končil. Za kostelem se chodník větví a my se nejdříve vydáváme na prohlídku římského Paláce Tří muší. Celý rozlehlý palácový komplex byl postaven v 5.století a své jméno dostal podle obrysu tří zdí ve tvaru lastur. Jinak se z rozlehlé stavby dochovaly pouze základy obvodových zdí, podle kterých si můžeme alespoň částečně představit, o jak rozlehlý palác se jednalo.

Vracíme se na hlavní stezku a naší další zastávkou při prohlídce starobylého Butrintu je sloupové baptisterium ze 6.století. Podlahové mozaiky jsou tradičně ukryté pod pískem, takže si prohlížíme pouze křtitelnici v centrální části budovy a pokračujeme dál k nedaleké fontáně ze 2.století, která se nazývá Nymfaneum. Vodní rezervoár byl napájen výše zmíněným městským akvaduktem, který tu o jedno století dříve postavili během své kolonizace Římané. Hned za fontánou stojí velká bazilika ze

6.století, z níž se dodnes dochovalo především vysoké obvodové zdivo. Od baziliky nás naučná stezka vede až na břeh Butrintského jezera s pěknými výhledy okolní kopce a malebné vesničky. Tady na východním okraji poloostrova si můžeme

prohlédnout systém městského opevnění, které tvoří dvě řady masivních kamenných bloků. Nacházíme tu také dvě hlavní brány – úzkou a vysokou Jezerní bránu ze 4.století a stejně starou Lví bránu, která je o dost nižší. Druhou jmenovanou branou se také vracíme od jezera do středu ostrova. Stoupáme po nevysokém schodišti, v jehož sousedství se dochovala studna zasazená do skalní stěny. I tady jsou k vidění rýhy od lan, kterými se vyťahovala vědra s vodou.

Po úzkém chodníku stoupáme až na vrchol zdejší akropole, která nabízí přehledný výhled na celé butrintské naleziště i na jeho široké okolí. Akropoli dominuje benátský hrad pocházející ze 14.-16.století. Jeho současná podoba je ovšem z větší části výsledkem přestavby ve třicátých letech 20.století, kdy hrad sloužil coby ústředí italských archeologů. Zde zajímavá prohlídka končí a my se pomalu vracíme ke vchodu. U auta se dělíme o vodu s psíkem, který s námi absolvoval téměř celou exkurzi mezi rozvalinami, a sledujeme, jak funguje zdejší trajekt spojující břehy úžiny Vivari. V podstatě se jedná o rezavý železný ponton pobitý prkny tažený z protějšího břehu lanem. Trajekt původně sloužil jako spojovací prostředek pro cesty do vesniček za úžinou, ale s otevřením hraničního přechodu do Řecka u obce Konispol získal na důležitosti.

Však ho také právě využívá skupinka francouzských turistů, kteří se plaví na protější břeh se svým minibusem.

Kromě trajektu si ještě na protějším břehu fotíme neudržovanou pevnost Aliho Paši Tepelenského z roku 1814 a potom se už

vydáváme zpátky do Sarandě. Cesta vede z velké části po úzkém poloostrově Ksamili, který od sebe odděluje Jónské moře a Butrintské jezero. Pohled na pobřeží je celkem lákavý, ale nakonec koupání necháme až na městskou pláž před naším hotelem, kam přijíždíme těsně před pátou hodinou. Po horkém dni byla koupel v Jónském moři skutečně osvěžující.

Večer vyrážíme na průzkum promenády. Se západem Slunce nábřeží pěkně ožívá a restaurace jsou plné k prasknutí. My bychom rádi někde povečeřeli, takže se chystáme zapadnout do prvního sympatického podniku. Nicméně Albánci se chodí do hospody spíš napít a poklábosit, takže není pravidlem, že by se v každé restauraci večer vařilo. O tom jsme se přesvědčili už v Korčë. Máme sice v záloze naši hotelovou restauraci, ale rádi bychom vyzkoušeli také nějaký jiný podnik. Postupně tedy procházíme celé korzo, ale restaurací, kde by se vařilo, nacházíme naprosté minimum. Všude jsou jen samé kavárny.

Až na schodišti vedoucím z promenády k ruinám staré baziliky nacházíme restauraci La Banana. Servírují tu pivo Amstel a hlavně tu nabízejí mořské speciality. Michal si tu může dát konečně rybu, já zase dávám přednost krevetám. Večeře byla celkem fajn, ale útrata nám díky těm mořským potvorám povyskočila trochu výš.

Pro dnešní večer jsme si stanovili ještě jeden úkol – koupit a odeslat nějaké pohledy. Jsme v turistickém letovisku a dá se tedy předpokládat, že tu bude nejlepší výběr. Michal už na nákupy nemá náladu a vrací se do hotelu, a tak se úkolu ujímám já. Koupit pár pěkných pohledů není v nedalekém kiosku žádný problém, horší to bude se známka. Prý je seženu pouze na poště. No, vzhledem k tomu, že je skoro devět hodin, tak už se mi to asi dneska nepodaří. Alespoň se pokusím poštu najít. Prodávači v kioscích mě postupně směřují zpátky na schodiště, odkud mě posílají doprava do ulice souběžné s promenádou. A hele, ona je tu opravdu pošta! A ona je

dokonce otevřená! U přepážky proto kupuju příslušný počet známek a s dobrým pocitem splněné první části náročného úkolu se vracím do hotelu. Tam s Michalem kromě psaní řešíme další plán naší výpravy. Dnes jsme dosáhli svého cíle a o teď se vlastně budeme vracet domů. Původně jsme přemýšleli o variantě s návratem přes Řecko, ale Albánie nás zatím natolik nadchla, že bychom ji neradi takhle předčasně opouštěli. Navíc máme zatím velmi dobrý čas a k dispozici ještě dalších pět dnů. Takže je to jasné, zítra vyrazíme podél albánské riviéry na sever vstříc Llogarskému průsmyku!

Den 6. – středa 19.9.2007

Ve středu ráno máme před sebou dva důležité úkoly – odeslat pohledy a doplnit tenčící se zásoby místní měny. Vzhledem ke včerejší zdárné lokalizaci pošty nám první úkol nečiní žádné problémy, a protože jsme v turistickém letovisku, neměl by být problém ani s tím druhým. A skutečně, nedaleko pošty nacházíme kromě několika bankomatů také směnárnu, takže můžeme vyměnit další peníze. Milým překvapením je o něco výhodnější kurz, než jsme zaznamenali před třemi dny v Korčë. Za 100Euro totiž dostávám rovných 13 300Leků.

Po snídani se jdeme rozloučit se zdejší sympatickou nábrežní promenádou. Pořizujeme poslední fotky a na konci pláže si prohlížíme torzo obranné věže ze 4.století. Před odjezdem ještě navštívujeme jeden z obchůdků, abychom doplnili zásoby. V nabídce sortimentu nás zaujal poměrně široký výběr albánských a kosovských vín, takže si nakonec ze Sarandë odvážíme i nějaký ten tekutý „suvenýr“. Ve tři čtvrtě na deset se loučíme s řeckým majitelem našeho přechodného domova a vyrážíme na sever. Bohužel jsme nedostatečně nastudovali mapu – je pravda, že ono se jí stejně nedá úplně bezmezně důvěřovat – a centrum opouštíme širokou ulicí, která přímo navazuje na nábrežní promenádu a vede podél pobřeží žádoucím směrem. Tajně doufáme, že se někde napojíme na silnici vedoucí do Vlorë, ale opak je pravdou. Náš první pokus opustit Sarandë končí na rozestavěném předměstí, kde zkrátka a jednoduše končí i námi zvolená ulice.

Druhý pokus už je mnohem úspěšnější. Město opouštíme po stejné silnici, po které jsme včera přijeli z vnitrozemí, a po překonání nevysokého pobřežního hřebene zdárně nacházíme správnou odbočku za vesnicí Gjashtë. Naše cesta po albánské riviéře teď povede po několik prvních kilometrů paradoxně ve vnitrozemí, kde rádoby hlavní silnice nabírá podobu uzoučké okrsy. Naštěstí tu není žádný velký provoz, a tak můžeme začít zdolávat první serpentiny vinoucí se rozlehlými olivovými háji. Olivovníky brzy střídá pobřežní pohoří, konkrétně masív Lavanitu. Silnice tu stoupá do nadmořské výšky 302metrů a my se pomalu proplétáme mezi skalnatými výběžky. A máme vzácnou společnost. Nad hlavou nám totiž krouží majestátní orel skalní! Rychle zastavujeme, abychom si tento symbol Albánie, který je ve svém dvouhlavém zpodobnění dokonce vyobrazen na albánské státní vlajce, vyfotili. Máme opravdu velké štěstí, protože orel dlouho krouží nad našimi hlavami, než zmizí za horským hřebenem.

Naše cesta pokračuje dál na sever a před vesničkou Borsh se pod námi konečně objevují první výhledy na překrásnou albánskou riviéru. Bělostné pláže a křišťálově čisté moře přímo lákají k malé zajižďce. My zatím odoláváme a po krátké fotografické přestávce se pomalu blížíme k pobřežní vesničce **Queparo**, kterou tvoří několik desítek malých baráček stojících kaskádovitě ve svahu nad pláží. Hned za vesnicí přerušuje pobřežní masív kaňon říčky Kudhësit a silnice se tu po dlouhé době znovu dostává téměř na úroveň mořské hladiny. Tomu panoramatu nemůžeme odolat a tak opět zastavujeme, abychom si vesnici, kaňon i pěknou pláž s několika bunkry vyfotili.

A fotografických přestávek bude na naší cestě čím dál víc, protože se před námi otevírá pozoruhodný Palermský záliv. Jeho součástí je malý poloostrov, na kterém stojí další z mnoha pevností Aliho Paši Tepelenského. Stavba se nezdá být nijak zvlášť udržovaná, ale mohutné kamenné opevnění vypadá stále poměrně zachovale. Ovšem největší zajímavost leží u severního okraje zálivu. Minulý režim sem umístil podmořský přístav a ze silnice je velmi dobře patrný malý betonový tunel, který se zavrtává pod nevysoké pobřežní návrší. V tomto tunelu kdysi kotvily ponorky a i dnes jej hlídá člun albánského námořnictva. Vida, co všechno mohou omývat průzračně čisté vody Jónského moře. Na jedné straně pevnost z 19. století, na druhé straně betonové monstrum. Jakých paradoxů se v této pozoruhodné zemi ještě dočkáme?

Pomalu necháváme Palermský záliv za zády a blížíme se k největšímu městu této části albánské riviéry - **Himarě**. Očekáváme další lákavé turistické centrum, ale skutečnost je nakonec diametrálně odlišná. Himarë, které je domovem převážně etnických Řeků, je normální ušmudlané město, kterým nakonec pouze projíždíme. Stejně jako v Sarandë i tady probíhá masivní výstavba, takže je dost pravděpodobné, že Himarë svůj jižní vzor začne v nejbližší době dohánět. Mnohem zajímavější se nám o několik kilometrů dál jeví malebná vesnička Vuno, jejíž kamenné baráčky se rozprostírají ve svahu, který prudce stoupá od mořského pobřeží. Tento typický výjev albánské riviéry se zkrátka nemůže okoukat.

Po úzké silničce, na které místy mizí i poslední zbytky asfaltu, se znovu pomalu šouráme do kopců. Čeká nás další více než třísetmetrové převýšení, které kulminuje na okraji zvláštního kaňonu. Není to typická skalnatá rokle, ale podivná prohlubeň s jasnými známkami půdní eroze. Vrásčité svahy toho příkrého svahu mají zvláštní naoranžovělou barvu a ve spodních částech kaňonu jsou zarostlé bujnou vegetací.

Během deštivého počasí se tudy musí valit do moře neskutečné množství vody z pohoří Bregdet, které se jako neproniknutelná hradba tyčí nad zdejší částí riviéry. Směrem k severu se jeho vrcholky postupně zvedají až do nadmořské výšky přesahující dva tisíce metrů a brzy se postaví do cesty i naší pobřežní silnici, jejíž ráz se tady za vesničkou Vuno dramaticky mění. Přibývají serpentiny a mnohem častěji se tu střídají stoupání a klesání. Určitě je to zajímavá trasa pro

cyklistické nadšence, které jsme potkali někde za Queparem. Tady u kaňonu nám pro změnu dělá společnost stádo pasoucích se oslíků.

Klikatá silnička nás pomalu ale jistě vede do **Dhërmi**, což je další malebná vesnice krčící se nad mořem v příkrém svahu pobřežního pohoří Bregdet. Zajímavé panorama navíc dotváří silueta kamenného kláštera, který stojí na skalním ostrohu nad vesnicí, a také pěkná oblázková pláž, která přímo vybízí ke koupání. Není co řešit! Bez váhání odbočujeme na užoučkou kvalitní asfaltku, která nás vede až dolů na pobřeží Jónského moře. Ještě mineme státní hotel obligátně vyrabovaný v roce 1997, a potom už nezbývá než si najít příhodné místo na koupání. Oblázková pláž je

docela dlouhá a především prázdná. Sympatické vilky s terasami pěkně kontrastují s mohutným pohořím, jehož vrcholky se místy ztrácejí v mracích, a samotné Dhërmi se odsud jeví jako pár baráček rozestých nepravidelně na úpatí horského masívu. Je to opravdu pozoruhodné místo, ačkoliv samotná pláž není zase tak čistá, jak se z dálky jevila. Sem tam se tu najde nějaký ten vajglík nebo zátka. Ale to už zkrátka tak nějak k Albánii patří.

Dnešní přesun opět zvládáme v poměrně solidním čase, takže máme dostatek času na osvěžující koupel. Do Vlorë nám sice ještě zbývá nějakých 60km, ale naštěstí tady v Dhërmi začíná zbrusu nová asfaltová silnice, tudíž by se naše cestovní rychlost mohla znatelně zvýšit. I když nás brzy čeká značné stoupání. Však jsou také v dálí za vesnicí velmi dobře patrné serpentiny stoupající kamsi do mraků vstříc Llogarskému průsmyku. Z naší opuštěné pláže budeme muset za chvíli překonat více než tisíc výškových metrů! Proto chvilka sladkého nicnedělání neuškodí.

Krátce po třinácté hodině zvedáme kotvy. Ještě si musíme vyfotit Hodžovo letní sídlo nenápadně se krčící na pobřeží mezi okolními vilkami a potom už zase hurá do auta, které přečkalo polední žár ukryté pod vzrostlými banánovníky. Po úzké cestě se vracíme zpátky na hlavní silnici, kde si užíváme první kilometry nového povrchu. Jaká to změna oproti těm dosavadním osmdesáti kilometrům drncání! Netrvá to dlouho a objevuje se před námi první serpentina. Začínáme zdolávat horský masív Çikës, jehož nejvyšší vrchol dosahuje nadmořské výšky 2118 metrů. Postupně se nad námi objevuje skalnatý hřeben zabořený do mraků, který okolním horským reáliím dodává patřičnou dramatickост. Dole pod námi se naskýtá nádherný výhled na Dhërmi i na pláž, na které jsme se ještě před chvílí koupali. Velmi dobře patrná je i klikatá silnice nabíhající do příkrého stoupání.

Jsou to opravdu úžasná panoramata. Pohled na níže položené serpentiny trochu připomíná norskou Cestu trollů. Často se nám zdá, že už za další zatáčkou bude průsmyk, ale pokaždé se před námi zatím otevírá jenom další skalní stěna a silnice vedoucí někam do ztracena. Konečně jsme v průsmyku. Výškoměr se zastavuje na hodnotě 1031 metrů. Výjezd od moře byl skutečně úchvatný, skoro bych řekl, že se jednalo o jeden z nejhezčích zážitků na naší cestě!

V průsmyku se u silnice objevuje několik restaurací a my si uvědomujeme, že by nebylo marné konečně poobědvat. Když už jsme se vyšplhali do takové výšky, bylo by stejně škoda

Llogarský průsmyk záhy opustit. Proto zastavujeme na parkovišti u náhodně vybraného restaurantu Apollonia se sympatickou terasovitou zahrádkou. Venku panuje mírné klima, které je mnohem snesitelnější než výheň u moře, tudíž bude posezení pod vzrostlými borovicemi více než příjemné. Obsloužit nás přichází postarší dáma, která samozřejmě vládne pouze svoji mateřštinou. Snažíme se jí naznačit, že bychom rádi viděli nějaké menu, ale zdá se, že podobnou vymoženost tady ještě nezavedli. Bez sebemenší znalosti albánštiny zvládáme objednat pouze pivo (birrë), další slovíčka musíme nastudovat ze slovníku v našem průvodci, než se paní domácí vrátí. Bohužel ani se slovníčkem nejsme o moc moudřejší a domluva s navrátilivší se obsluhou začíná být plná nonverbálních prvků. Nedokonalou albánštinou se snažíme doptat, zda bychom mohli dostat nějaké kuřecí maso nebo rybu. Dorozumívání je ještě o to složitější, že Albánci používají k vyjádření souhlasu přesně opačné pohyby hlavou,

než jsme zvyklí. Nesouhlas dokonce umocňují pro nás ještě více matoucím slůvkem „jo“, což znamená ne. Takže komunikace probíhala asi takto: „Kuře?“ ... „Jóóó“, paní přikyvuje a usmívá se. My s Michalem na sebe nechápavě koukáme, protože nám není jasné, proč paní pro to kuře prostě nejde, když nám přikyvuje. „Ryba?“ ... „Jóóó“, paní opět přikyvuje. Zase si s Michalem vyměňujeme nechápavé pohledy a pomalu nám začíná být jasné, jak to s těmi albánskými nonverbálními gesty funguje. Tak co tu vlastně mají? Kuře ne, rybu taky ne... „Máte prostě... *mish*?, ptá se po chvíli Michal, který se v pravou chvíli rozvzpomněl na důležité albánské slovíčko. „Po“, vrtí obsluha hlavou na znamení souhlasu a naznačuje cosi jako „dvakrát?“. „OK, tak nám teda doneste *mish*“, rezignujeme na další pokusy o dialog. (*Mish* – vysloveno myš – znamená maso. To jen tak pro upřesnění, aby si někdo nemyslel, že jsme si k obědu objednali nějakého hlodavce). Ještě, že se salát řekne *salat*...

S napětím očekáváme, co se bude dít. Chvilí čekání si krátíme popíjením piva

Grelsh, což je pro nás naprostá novinka. A nutno dodat, že docela chutná. Ačkoliv ... Tirana je Tirana. Po chvíli se ve dveřích restaurace objevuje dcera paní majitelky a mlčky před nás pokládá maxiporci masové směsi se salátem a s hromadou toastů. Musím říci, že už jsem zažil pořádné žranice, ale na tu hromadu masa z Llogarského průsmyku budu asi ještě dlouho vzpomínat. Mám dojem, že jsme nejen poobědvali, ale zároveň i povečeřeli a možná i posnídali!

Řádně nasycení pokračujeme dál v cestě. Silnice vedoucí dolů z Llogarského průsmyku už není zdaleka tak klikatá jako úsek z Dhërmi, ačkoliv nás během následujících dvaceti kilometrů čeká sešup do téměř nulové nadmořské výšky. Dlouhý sjezd přerušujeme pouze v rozlehlém údolí s výhledem na vesničku Dukati a brzy se po naší levé straně znovu objevuje mořská hladina. Dosáhli jsme pobřeží Vlorského zálivu a mám-li být geograficky zcela přesný, přejezd masívu Çikës pro nás znamenal přesun od Jónského moře k Jaderskému.

Po nové kvalitní silnici se nezadržitelně blížíme do našeho dnešního cíle, kterým je druhý největší přístav v zemi – **Vlorë**. Při příjezdu nás vítá sympatická nábřežní promenáda, široké bulváry a na první pohled dosud nejmodernější albánské město. Podle průvodce máme vytipované ubytování nedaleko přístavu u hlavní třídy Sadik Zotaj. K hotelu Martini, který je situován do nenápadné postraní uličky, sice vede neudržovaný hliněný tankodrom, ale ten naštěstí není příliš dlouhý. Obsluha v recepci opět hovoří obstojně anglicky, takže s ubytováním není žádný problém. Na úvodní obhlídku města se vydáváme až po setmění v době tradičního albánského korza neboli xhira. Jeho podstata spočívá v tom, že se Albánci okolo sedmé hodiny večerní vypraví do ulic, kde se společně procházejí, tu a tam se zastaví v restauraci, poklábosí s přáteli a nenuceně tak stráví příjemný odpočinkový podvečer. Nás přeplněný bulvár vede až k pomníku nezávislosti, který – ač se to nezdá – je od našeho hotelu vzdálen víc než kilometr. Pro Albánce je to velice důležitá památka, ovšem my si ji zevrubněji prohlédneme raději až zítra ráno. Pohlcení korzujícími davem se pomalu šouráme po druhé straně bulváru zpátky směrem k přístavu. Cestou občas nakoukneme do nějakého toho krámků a postupně se dostáváme až k obchodnímu centru Riviera, které stojí nedaleko nábřeží. Kromě dalších obchodů tu nacházíme i pěkné restaurace, ovšem po té „masové smršti“ v Llogarském průsmyku

už nemáme na jídlo ani pomyšlení. Den proto raději končíme v naší hotelové restauraci nad sklenkou italského piva Peroni.

Den 7. – čtvrtek 20.9.2007

V noci se přes Vlorë přehnala bouřka doprovázená pořádnou průtrží mračen. Ráno se oblačnost protrhává jen velice zvolna a venku je díky tomu konečně celkem přijatelné klima, které bude ideální pro krátkou prohlídku města. Vzhledem k tomu, že jsme po včerejších hodech v Llogarském průsmyku stále ještě sytí, nemusíme ztrácet čas se snídání a vydáváme se na Náměstí vlajky k pomníku nezávislosti. Na rozdíl od včerejška už však nejdeme pěšky, ale autem. Přece jen jsme se včera na vlastní

kůži přesvědčili, jak je Vlorë rozlehlé město. Jeho historie sahá až do starověku. Pod jménem Aulon ho již v 6.století př.n.l. založili Řekové a na přelomu letopočtů bylo v rámci Římské říše důležitým centrem provincie Epiros Nova. Vzhledem ke své poloze, která umožňovala kontrolovat přístupovou mořskou cestu z Jadranu, měnilo město velice často své vládce. V roce 1081 bylo obsazeno Normany, v roce 1205 padlo do rukou Benátčanům a v roce 1417 byl Vlorë

prvním jadranským přístavem, který padl do rukou Turků. Ti zde vládli se dvěma krátkými přestávkami (v roce 1690 města nakrátko získali opět Benátčané a v letech 1810-1822 zde vládl Ali Paša Tepelenský) do první Balkánské války v roce 1912. Na začátku tohoto konfliktu došlo k invazi černohorských a srbských vojsk na území dnešní Albánie – tehdy ještě náležícímu k Osmanské říši, a především Srbsko se jeho dobytím snažilo získat přístup k moři. Velké mocnosti začaly postup srbských vojsk sledovat se znepokojením, zvláště Rakousko-Uhersko a Itálie se obávaly vzniku velkého Srbska. 28.listopadu 1912 se proto ve Vlorë setkala 83 delegátů z celé země, aby za podpory mocností a pod vedením Ismaila Qemaliho vyhlásili nezávislost Albánie. Balkánské státy na tuto skutečnost nebrali zřetel a hned o den později obsadila srbská vojska Dürresi (Drač), zatímco Řecko se snažilo obsadit právě Vlorë. Možnost většího evropského konfliktu nakonec zažehnala konference velvyslanců v Londýně, kde byla definitivně ustanovena albánská autonomie. A právě na dnešním Náměstí vlajky ve Vlorë se poprvé zatřepotal Skanderbegův dvouhlavý orel na nové státní zástavě

mladého státu. Samotné město Vlorë bylo ještě v letech 1914-1920 okupováno Itálií a do novodobých dějin se v roce 1991 zapsalo hromadným úprkem Albánců do italského přístavu Brindisi a rozpoutáním občanských nepokojů vyprovokovaných neúspěšným pyramidovým spořicíím systémem v roce 1997. Dnes je Vlorë jedním z nejmodernějších albánských měst a významné události roku 1912 připomíná na Náměstí vlajky především monumentální pomník nezávislosti. Naši prohlídku tedy nemůžeme začít nikde jinde. Náměstí vlajky (Sheshi i Flaumurit) je skutečným centrem města. Větví se tu hlavní městské bulváry, nacházejí se tu hlavní autobusové terminály, stanoviště taxíků i důležitá městská muzea. V parku za pomníkem si můžeme prohlédnout zbytky původní budovy, na které byla poprvé vyvěšena vlajka. Stavba byla bohužel značně

poničena řeckým bombardováním a následně musela být v roce 1932 stržena. Dnes je tu příjemný ostrůvek zeleně v jinak rušném velkoměstě a uprostřed parku leží také hrob samotného Ismaila Qemaliho. Kromě toho jsou zde k vidění také zbytky obranné věže z 16. století, která byla součástí tehdejšího městského opevnění. Ze stejné doby pochází i malebná mešita Muradi, která stojí o několik desítek metrů dál na okraji bulváru Sadik Zotaj. Kamenná stavba s elegantním minaretem je dílem velkovezíra Sinana Paši, který je považován za jednoho ze zakladatelů moderní osmanské architektury.

Čas utíká, a proto se musíme s Vlorë rozloučit. Naše cesta teď vede do 40 km vzdáleného Fieru. Silnice není nic moc, ale dá se po ní jet celkem slušně – prostě takový albánský standard. U obce Novoselo opět po několika dnech přejíždíme řeku Vjosës, jejíž tok jsme kopírovali už v okolí města Përmeti, a která se několik kilometrů odtud vlévá do Jaderského moře. Řeku tu překonávají celkem tři mosty – jeden ocelový železniční, jeden betonový silniční a jeden ocelový s klenutým betonovým obloukem, který dnes rovněž užívají místní motoristé. Na chvíli tu zastavujeme, abychom si zajímavý klenutý most vyfotili, a při té příležitosti zjišťujeme, že se na břehu řeky koná velký trh. Na jedné straně našeho mostu se prodávají veškeré potřeby denního života včetně potravin a na druhé straně zase probíhá trh se zvířaty. Z mostu máme celý mumraj pěkně jako na dlani, takže se naše původně krátká zastávka trochu protahuje.

Do Fieru přijíždíme krátce po deváté hodině. Díky dopravnímu značení bez problémů trefujeme směr ke starověkému městu **Apollonia**, kam nás brzy přivádí nově vybudovaná asfaltová odbočka. Na travnatém parkovišti jsme první parkující návštěvníci a po zaplacení víceméně symbolického vstupného 500 Leků se můžeme vydat na krátkou prohlídku zbytků města, které tu okolo roku 600 př.n.l. založili

korintští kolonisté. Mezi okolními ruinami nejlépe vyniká působivé průčelí bouleuterionu ze 2. století, tedy z doby, kdy Apollonia získala od římského císaře Augusta status svobodného a nedotknutelného města. Architráv nesený šesti korintskými sloupy však není původní, jedná se pouze o zdařilou rekonstrukci. Mezi původní dochované památky patří především hlediště sousedního divadla a také pozůstatky kryté kolonády (stoi), která se nalézá hned za divadlem. Ovšem v případě kolonády se jedná

o naprosto minimální fragmenty sloupů a nevysoký základ jedné z podélných zdí.

Mnohem zajímavější jsou snad želvy zelenavé (testudo hermani), které tu v travnatém porostu mezi ruinami našly příhodné teritorium.

Zajímavé jsou také výhledy do okolí, neboť Apollonia stojí na mírně vyvýšeném místě, odkud lze snadno přehlédnout část úrodné nížiny Muzeqë. Skrze fragment městského opevnění stoupáme na zdejší akropoli chráněnou vrostlými a zřejmě také dost starými olivovníky. Michala na této cestě vylekal nějaký had, který byl ale natolik mrštný, že se mi ho v přilehlém křoví už nepodařilo nalézt a tudíž identifikovat. Přes akropoli se dostáváme k fragmentům dalších blíže nespecifikovaných budov, které těsně sousedí s nevelkým ale docela malebným byzantským klášterem. Samotný klášter pocházející ze 13. století je v podstatě hlavní dominantou celého areálu, se kterým se po zevrubné prohlídce loučíme. Vracíme se zpátky do Fieru, kde se nejdříve podle mapy vydáváme směrem na Gjirokastrë a po nějakých dvou

kilometrech správně odbočujeme na město Roskovec. Docela kvalitní silnice nás po 48km přivádí až do **Beratu**, které je jedním z nejstarších měst v Albánii.

Město rozkládající se z větší části na pravém břehu řeku Osum pod skalním masivem Tomorri bylo strategicky vybudováno při ústí obchodních cest z jihu do rozlehlé pobřežní nížiny. Zakladatelem města byl zřejmě makedonský král Cassander, který ho v roce 314 př.n.l. nazval po svém otci Antipatrea. Ve 2.století př.n.l. bylo město dobyto Římany a posléze se stalo pod jménem Pulcheriopolis součástí Byzantské říše. V 9.století město dobyli pro změnu Bulhaři, kteří začali užívat název Beligrad (bílé město). Snad z tohoto označení pochází současné jméno Berat, ale dodnes se vedou spory, je-li to vůbec filologicky možné. Podle jiné verze jméno města pochází z tureckého slova *berat*, což znamená rád.

V následujících letech se město ještě stalo mnohokrát terčem obléhání a útoků.

Často se zde měnili vládci, až v roce 1450 Berat definitivně dobyli Turci. Za osmanské nadvlády město značně upadalo, až teprve v 17.století se s rozvojem řemeslné výroby stalo opět důležitým obchodním centrem. V 19.století se stalo také

důležitou základnou tzv. Prizrenské ligy a albánského národního hnutí. V roce 1944 byla v Beratu prohlášena „protifašistická národní liberální rada Albánie“ prozatímní vládou země, čímž v podstatě začalo dlouhé období diktatury Envera Hodži. Dnes patří Berat mezi nejkrásnější albánská města. Starobylé mešity a kostely byly uchráněny před zuřivým ničením během kampaně za ateismus a v roce 1976 vláda město prohlásila památkovou rezervací, čím v podstatě město zachránila před ráboby

moderní urbanistickou výstavbou.

Nepřehlédnutelnou dominantou města je mohutný hrad, který se tyčí nad městem na skalním výběžku masivu Tomorri. Uvnitř areálu, který ohraničují mohutné hradby, stojí spousta kamenných baráček, které jsou stále obydlené. Hrad je tedy takovým opevněným starým městem s typickými křivolakými uličkami. A právě tady začínáme naší prohlídku Beratu. Od vstupní brány, která se nachází pod mohutnou kamennou věží, nás úzká ulička vede až ke kostelu Panny Marie, který byl postaven v roce 1797 na základech staršího stejnojmenného kostela. Uvnitř se nachází muzeum jednoho z největších albánských malířů ikon – Onufriho. Za 200Leků můžeme shlédnout opravdu pozoruhodnou sbírku barevných ikon, které tento umělec vytvořil na přelomu 16. a 17.století.

Od malebného kostelíku pokračujeme až k Citadele, která je dominantou celého hradního komplexu. Zde se mně tak trochu proti mé vůli ujímá samozvaný lidový průvodce, který se představuje jako Viktor, a který prohlídku citadely doprovází „zasvěceným“ komentářem střídavě v albánském a italském jazyce. Kupodivu se té směsici slov dá celkem porozumět, takže si nechám ukázat velkou podzemní cisternu, značně poničené vězení i zbytky dalších budov. Nejzajímavější jsou rozhodně nádherné výhledy na město i na malebný cihlový kostelík sv. Trojice, který stojí ve spodní části pevnosti nad mohutnou hradbou. Viktor mě tu nadšeně fotí a

samozřejmě nezapomene svůj výtvar i patřičně pochválit. Cestou ven z Citadely mi ještě vypráví o svých dětech a o tom jak chodí do školy a to už je mi jasné, kam tím asi míří. No, za svůj poctivý průvodcovský výkon si nakonec nějakou odměnu přece jen zaslouží. Mě 500leků (=cca 100kč) nezruinuje a jemu snad pomohou.

Křivolakými kamennými uličkami se pomalu proplétáme zpátky na nádvoří za vstupní branou a odtud jdeme podél hradby až do jihozápadní části hradu, kde si opět naplno vychutnáváme úžasný výhled na město v údolí řeky řeky Osum. Pomalu se vracíme k autu, kde vedle nás mezitím zaparkovali nějakí další Češi, a pomalu sjíždíme příkrou uličkou dolů na hlavní náměstí. Tady v centru stojí naproti sobě pěkná dvouvěžatá katedrála a Olověná mešita (Xhamia e Plumbit) z roku 1555. Prostor mezi nimi je používán jako autobusové nádraží. Zvláštní, neobvyklé, prostě albánské. Po bulváru Kryesor se jdeme podívat na nábřeží řeky Osum, ale ještě před tím si můžeme cestou prohlédnout Královu mešitu (Xhamia e Mbretit), která byla postavena

za vlády sultána Beasida II. na počátku 16.století, a která patří k nejstarším mešitám v zemi. To mešita Svobodných mužů (Xhamia e Begarëve), kterou nacházíme na nábřeží, je nepoměrně mladší. Vybudována byla teprve v roce 1827, aby sloužila pro svobodné městské prodavače. Skoro bych řekl, že je to ta nejméně typická mešita, jakou jsem kdy viděl. Nemít u sebe štíhlý minaret, zaměnil bych ji s obyčejným domem, v jehož podloubí se nachází několik obchůdků. Pozoruhodné jsou snad jenom pěkné

malby, které zdobí stěny mezi okny ve třetím podlaží.

Čtvrť zářivě bílých domů, které jsou kaskádovitě vystavěné na příkrém úbočí pod hradebním opevněním, tvoří nejtěsnější okolí této mešity na pravém nábřeží řeky Osum. Visutý most pro pěší nás vede na opačný břeh do čtvrti Gorica. Podle jednoduché mapky tu neomylně nalézáme pěknou restauraci Ajka, neboť nastala správná chvíle na pozdní oběd. Restaurace s dřevěnou terasou je situována v prvním patře nábřežního domu a nabízí kromě dobrého jídla i pěkný výhled na protější břeh s bílými baráčky.

Jídlo, to je zase kapitola sama pro sebe. Masová směs (meze mishi) s hranolkama a řeckým salátem byla dalším nezapomenutelným kulinářským zážitkem. Hromada masa si nic nezadá se včerejší hostinou v Llogarském průsmyku, takže ani dnes už nebudeme muset utrácet za večeři.

Opět řádně nasycení se vracíme na hlavní náměstí k autu a bulvár Kreysor nás neomylně směřuje zpátky na severozápad. Zpočátku se vracíme po stejné silnici, po které jsme přijeli z Fieru, ale u vesničky Poshnje se od původního směru odchylujeme a odbočujeme doprava. Standardní albánská silnice první třídy nás po 39km přivádí do města Lushnjë, kde poprvé najíždíme na albánskou dálnici. Pravda, jedná se o čtyřproudou komunikaci rozdělenou betonovými bloky, ale po okrajích se tu běžně prohánějí koňské povozy a na dálnici co chvíli ústí i kdejaká polní cesta. Omezení na 90km/h je tedy zcela pochopitelné a nám rozhodně nemůže zkazit radost z rychlého plynulého pohybu vpřed.

Dálnice nás okolo města Kavajë přivádí zpátky k moři, konkrétně k Dračskému zálivu. Tady začíná dlouhá písečná pláž, na jejímž okraji vyrostla a vlastně i nadále roste moderní riviéra. Vedle sebe tu stojí jeden hotel vedle druhého, což je pro nás celkem příhodná možnost k přespání a také k poslednímu osvěžení v mořských vlnách. Z řady hotelů proto náhodně vybíráme podnik jménem Hoti a jdeme se

ubytovat. Pokoj s vlastní koupelnou, satelitem a balkonem obráceným na moře stojí 2400 Leků, takže není co řešit.

Protože se rychle blíží se podvečer, vydáváme se bez dlouhého otálení na pláž, abychom se před západem Slunce stihli ještě vykoupat. Písečná pláž je docela široká, na jižní straně ji lemuje dlouhá řada hotelů, na severní straně zase v dálce vidíme vysoké budovy 10km vzdáleného druhého největšího albánského města Durrësi. Od moře fouká poměrně silný vítr, který vytváří docela velké vlny. Člověk si tu aspoň nepřipadá jako někde v Chorvatsku, kde se hladina pomalu ani nehne. Ještě než se setmí, jdeme do nedalekého obchodu doplnit zásoby sušenek a nakupujeme i nějaké to pivo na večer, abychom nemuseli vysedávat v opuštěné hotelové restauraci. Bez tak máme dojem, že jsme na konci září jedinými hosty. Na balkoně si potom u plechovky dobře vychlazené Tirany užíváme působivý západ Slunce.

Den 8. – pátek 21.9.2007

Ráno nás čeká krátký přesun do nedalekého **Durrësi**. Ani na předměstí tohoto největšího albánského přístavu se nemůžeme příliš spoléhat na nějaké dopravní značení a tak nás do centra na nábreží vede spíš instinkt a Michalovy navigační schopnosti. Přímořské bulváry jsou hned po ránu plné aut, ale naštěstí pro nás zbylo

jedno místečko na malém prostranství před Albánsko-americkou bankou. Do centra je to odtud co by kamenem dohodil.

Durrësi – nebo můžeme použít i slovanské jméno Drač – založili v roce 627 př.n.l. osadníci z Kerkyry a Korintu. Strategicky položený přístav tehdy dostal jméno Epidamnus. O necelá dvě století později město zachvátila občanská válka, která postavila Kerkyru a Korint proti sobě po boku znepřátelených stran.

Konflikt nakonec přerostl v boj o nadvládu nad Jónským mořem a v roce 431 př.n.l. byl také jedním z podnětů k peloponéské válce. Od roku 229 př.n.l. město spravovali Římané, kteří jej přejmenovali na Dyrrhachium, a kteří vybudovali důležitou silnici Via Egnatia spojující přístav se Soluní a Konstantinopolí. Město nadále prosperovalo a pod nadvládou Římské respektive Byzantské říše zůstalo až do konce 12.století. Pouze na začátku 10.století bylo nakrátko přičleněno k bulharské říši cara Simeona I. – tehdy se poprvé objevilo slovanské jméno Drač - a v únoru 1082 se města nakrátko zmocnili Normané ze Sicílie. 11.června 1185 přístav dobyl sicilský král Vilém II., na počátku 14.století zde vzniklo dračské vévodství spravované neapolským panovnickým rodem a v letech 1392-1501 město ovládali Benátčané. Poté přístav obsadili Turci a součástí Osmanské říše byla Drač až do vyhlášení albánské nezávislosti v roce 1912, kdy se dokonce na sedm let stala hlavním městem nového státu.

Kromě toho, že je Drač nejdůležitějším albánským osobním i nákladním přístavem, je dnes také významným železničním uzlem. V roce 1949 zde byla postavena první železnice vedoucí do Tirany, která byla později rozšířena o další uzly směřující do Elbasanu a Pogradce, na jih do Vlorë a na sever do Shkodër. Od roku 2000 je Drač spojena s Tiranou také novou dálnicí. Napojení na nejdůležitější dopravní uzly v zemi činí město významným centrem průmyslu a vyhledávaným turistickým letoviskem.

Naše prohlídka začíná na nábrežní promenádě u pěkné benátské věže z 15.století. Jedná se o nejzajímavější fragment opevnění, jehož více či méně zachovalé zdi nás postupně vedou až k velkému římskému amfiteátru ze 2.století. Již pouhý pohled skrze ohradní zábradlí naznačuje, že se jedná o stavbu vsutku megalomanskou. Nad horní částí ochozu dnes stojí moderní budovy, takže není zcela zřejmé, jakých rozměrů divadlo dosahovalo, ale i tak archeologové odhadují, že terasovitě uspořádané hlediště mohlo pojmut až 15 000 diváků. Odkrytá zatím není ani aréna, která měřila přibližně 60m, ale už z těchto rozměrů je zřejmé, že jde o největší amfiteátr na celém Balkáně. Samotné hlediště není příliš zachovalé. Na nerovných šikmých stěnách již není patrná ani jedna řada, pouze v některých místech se dochovaly nevelké fragmenty schodů. Zato podzemí divadla je v překvapivě dobrém stavu. Cihly střídané se směsicí kamene a malty splnily svůj úkol a důmyslná římská stavební technika zachránila útroby této stavby před zemětřesením. Můžeme tak obdivovat tunel, kudy vstupovali do arény gladiátoři, a také zachovalou byzantskou kapli s jedinou nástěnnou mozaikou v Albánii. Kaple pochází ze 6.století, kdy celý amfiteátr převzali křesťané po té, co byly gladiátorské hry zakázány. V té době byl v útrokách divadla vybudován malý kostelík, ze kterého se kromě kaple dochovala ještě nevelká křtitelnice.

Na jižní straně amfiteátru si ještě můžeme prohlédnout další archeologické vykopávky a nejstarší fragmenty městského opevnění, které pocházejí z byzantského období na přelomu 5. a 6.století. U vchodu zpětně platíme vstupné 500Leků, neboť zdejší paní pokladní dorazila s mírným zpožděním a my jsme na ni u vstupu nechtěli zbytečně čekat. Po chodníku lemuujícím horní okraj ochozu se přesouváme až na hlavní náměstí k mešitě Fatih. Třípatrová bílá stavba s mohutnou žlutou kopulí pochází z počátku 16.století. Na oslavu dobytí města ji zde nechal vystavět sultán Mehmed II., ale původní stavba byla vážně poničena během ateistické kampaně na konci 60.let minulého století. Poškozenou mešitu navíc ještě dorazilo zemětřesení v roce 1979. Teprve v 90.letech prodělala stavba celkovou rekonstrukci, takže dnes opět hrdě tvoří výraznou dominantu hlavního náměstí.

S Michalem ještě stoupáme do příkrého svahu nad mešitou, ale k paláci krále Zoga je to příliš daleko a také očekávané panoramatické výhledy se nedostavují, takže výšlap v nepříjemném horku vzdáváme a obchodní třídou Tregëtare se vracíme zpátky na nábreží. Zde si ještě krátce prohlížíme pomník obránců města ze 7.dubna 1939, kdy tu Brity vycvičená albánská policie pod vedením Abase Kupiho čelila italské invazi. Neúspěšný pokus o odpor ještě o kousek dál připomíná socialistický vyhlížečský památník s útočícím partyzánem, který nese jméno Kupiho následovníka Musy Ulqinaku.

Po krátkém občerstvení se vydáváme na další cestu. Podél nábreží se vracíme až na mimoúrovňovou křižovatku, kde již podruhé najíždíme na albánskou dálnici.

Setrváme na ní plných 21km. Ráno jsme přemýšleli, že bychom dojeli až do hlavního města, ale nakonec jsme usoudili, že návštěvu Tirany přece jen oželíme. U obce Vorë (nezaměňovat s Vlorë!) proto odbočujeme na sever, kde na dálnici navazuje překvapivě kvalitní silnice první třídy. Než se stačíme pořádně rozjet, už se po pravé straně objevuje odbočka do Fushë-Krujë a my opět měníme směr. Naším dalším cílem je totiž město Krujë, které by se mělo nacházet někde v kopci právě nad zmíněným Fushë-Krujë (což v překladu znamená Dolní Krujë). Jedná se sice o jednu

z nejdůležitějších albánských turistických lokalit, ale to ještě neznamená, že by správný směr označovaly nějaké cedule. Naopak, pomalu projíždíme rušným městem, až nás nekvalitní silnička posílá kamsi na nevzhledné staveniště. Hm, asi jsme minuli odbočku. No nic, vrátíme se na začátek dolního města a zkusíme to znovu. Druhý průjezd je naprosto stejný jako ten první, žádnou zásadní odbočku jsme nezaznamenali. Zkoušíme ještě odbočit směrem, kam nám ukazuje GPS prosta jakékoliv podrobné mapy Albánie, ale silnice končí mezi rozestavěnými rodinnými domy. No, co byste řekli? Samozřejmě, že správná byla opět naše první intuice. Stačí projet nevzhledné staveniště a úzká rozbitá silnice brzy začíná stoupat do kopce. Serpentina končí až v nadmořské výšce 548m, kde se před námi objevuje město **Krujë**, jemuž dominuje mohutný Skanderbegův hrad.

A zde se konečně dostáváme k důležité postavě albánské historie. Gjergj Kastriot

zvaný Skanderbeg je albánský národní hrdina pocházející z rodiny klanového vůdce, který vládl ze své citadely v Krujë velkém území na severu dnešní Albánie. Po dobytí města Tureckými vojsky uzavřel Gjergjův otec s dobyvateli dohodu, která mu umožňovala nadále vládnout, zatímco mladý Gjergj musel absolvovat výchovu na sultánově dvoře, kde se učil vojenskému řemeslu a kde také dostal jméno Skënder (Alexander) se ctihodným dodatkem „beg“. V roce 1443 po porážce u Niše

zběhl Skanderbeg z turecké armády a znovu dobyl hrad svého otce v Krujë.

Následně podnikl vskutku historický krok, neboť sezval do nedalekého města Lezhë všechny klanové vůdce ze severu dnešní Albánie, kde všechny přesvědčil, aby zanechali svárů a nechali vzájemné spory na čas stranou. Slavnostní přijetí tohoto rozhodnutí je v albánštině označováno slovem „besa“, které se i dnes používá ve významu „čestné slovo“. Besa z Lezhë umožnila albánským klanům soustředit se pod Skanderbegovým vedením na boj s Turky a držet je tak v patřičných mezích po neuvěřitelných 34 let!

Ačkoliv Skanderbeg v roce 1468 v Lezhë zemřel, albánské klany i po jeho smrti udržovaly besu a zůstávaly jednotné proti Turkům. Poslední pevnost, kterou ztratily, byla až Rozafa u Shkodëru, kterou Turci dobyli v roce 1479 – více než čtvrt století po pádu Konstantinopole. Turci nakonec překročili i Jadran, ale díky albánskému povstání byli nuceni brzy ustoupit a upustit od svých plánů na výpady mimo Balkán. Dnešní Evropa už stěží docení Skanderbegův význam, pravdou ale je, že nebýt albánského odporu, mohla do rukou Turků padnout velká část dnešní Itálie a Osmanská říše by rozšířila své hranice daleko na západ.

Ale zpět do Krujë. Najít hrad není žádný problém, stačí následovat hlavní silnici, která končí až u mohutné hradní brány. Místní poskok nám ukazuje, kde máme zaparkovat, a za svůj záslužný čin nárokuje 100Leků. Dalších 100leků platíme jako vstupné do hradu a 200Leků stojí vstup do Skanderbegova muzea, které se nachází v moderní hradní budově projektované zetěm Envera Hodži a postavené v roce 1982. Muzeum nabízí zajímavou expozici obrazů, erbů, soch, map a knih – zkrátka všeho, co se jakkoliv týká albánského národního hrdiny. Musím říci, že Skanderbegova glorifikace je skutečně velkolepá, stejně jako obdivuhodná sbírka všech reálií a exponátů. Navíc se před námi z terasy ve druhém patře otevírá úžasný výhled na většinu Krujë, horský masív, na jehož jižním svahu se město rozkládá, a v dálce dokonce vidíme i Lalzitský záliv Jaderského moře. Jako na dlani máme před sebou také dolní obydlí část hradu, do které se půjdeme podívat za chvíli. Jen co

obhlédneme severní kamennou hradbu s poměrně dobře zachovalou strážní věží v nejvýše položené části hradu za muzeem.

Spodní část citadely tvoří několik desítek skromných obydlí, mezi kterými se klikatí užoučké kamenné uličky. Zdejší domečky jsou o mnoho skromnější než baráčky v hradním komplexu v Beratu a tak nás mezi nevysokými stavbami zaujal pouze malý hamam a zvláštní svatyně mírně převyšující okolní zástavbu. Jak záhy zjišťujeme, jedná se o malý chrám bektašského řádu, což je mystická odnož islámu založená ve 13.století. Tato svatyně, které se v albánštině říká teqe, byla postavena v roce 1789

a po generace ji spravuje rodina Dollma. Do zahrady, která svatyni obklopuje, jsou dveře každý den otevřené a tak i my zvědavě nahlížíme. Náš zájem nezůstává dlouho bez odezvy a stařík odpočívající ve stínu stromů nás kynutím ruky zve dál. Ochotně nám ukazuje interiér chrámu, jehož zdi zdobí malované fresky a několik arabských textů.

V rohu za vchodem nám stařík ukazuje hroby otce a děda současné hlavy rodiny (albánský baba) Dollma a vypráví o tom, jak byl chrám během ateistické kampaně přeměněn na skladiště a kterak bylo obtížné zabránit jeho zničení. Nakonec nás zdvořile upozorňuje na malou kasičku, do které můžeme přispět podle svého uvážení. Vhození sto lekové bankovky stařík opětuje pokorným úklonem a pozváním do svého skromného oválného příbytku s velkým krbem, dlouhou pohovkou lemuující obvodovou zeď, mnoha koberci na podlaze a s několika vyobrazeními proroka Mohammeda. Na rozloučenou nám ještě ukazuje terasu s dalším úžasným výhledem na město a nádvarkem přidává každému ovocný bonbón. No, bylo to docela zajímavé seznámení s dosud neznámým islámským řádem.

Po prohlídce hradu nám docela vyhládlo a tak se zastavujeme v restauraci hned vedle vstupní brány. Po všech těch směsicích masa si výjimečně dáváme čistě nealbánský pokrm – pizzu. Po obědě se ještě zastavujeme na hlavním náměstí u klasické Skanderbegovy jezdecké sochy a za chvíli ještě stavíme pod místním fotbalovým stadionem, kde se před námi otevírá úžasný výhled na hrad. Potom už zase hurá do serpentín, které nás neomylně vedou zpátky do Fushë Krujë a na hlavní silnici.

Cesta na sever ubíhá docela rychle, brzy míjíme město Laç a v půl čtvrté přijíždíme do **Lezhë**. Jak už jsem se zmínil, právě v tomto městě albánský hrdina Skanderbeg sjednotil albánské klanové náčelníky, a když tu v roce 1468 zemřel, byl pohřben

v místní katedrále. Po dobytí města Turci skanderbegův hrob vyplenili a katedrálu přeměnili na mešitu, nicméně v ruinách katedrály dnes stojí památník, který bychom rádi navštívili.

Odbočujeme proto do ulic moderního města, abychom se skrz centrum vymotali až u prostorného areálu s památníkem. Samotné ruiny katedrály zakrývá betonový přístřešek nesený 28 sloupy, který kupodivu nevypadá ani nijak zvlášť nevkusně. Bohužel máme smůlu a

památník je dnes zavřený. Po dlážděném chodníku se dostaneme pouze k masivním

vratům katedrály. Dovnitř můžeme nahlédnout pouze úzkou škvírou, ale i tak je dobře patrná skanderbegova busta s typickou helmicí a červená mozaika s černým dvouhlavým orlem, který je vyobrazen i na albánské vlajce. Stejnou mozaiku si můžeme zblízka prohlédnout i na zadní stěně katedrály. Na kopci za silnicí se nám nad hlavou tyčí další skanderbegův hrad, který patřil do důmyslného řetězu pevností používaných pro vizuální komunikaci. Signální světlo bývalo vidět až v 54km vzdáleném Krujë a na opačné straně zase v pevnosti Rozafa, která leží o 45km dál na sever.

A právě pevnost **Rozafa** je naším dalším cílem. Po půl hodině jízdy překračujeme meandrující řeku Drinu a na předměstí Shkodëru odbočujeme na vysoké návrší s hradem, jehož strategická poloha nad soutokem tří řek je naprosto dokonalá. Historie zdejšího opevnění sahá až do illyrských časů, ale většina dochovaných staveb pochází ze středověku z doby vlády Benátčanů. Opevnění hradu je rozděleno do několika vrstev – vnější hradba obíhá celou pevnost a tvoří jakousi předsunutou obrannou hráz. Vnitřní hradby zase od sebe oddělují jednotlivé části Rozafy – nádvoří, kasárna a samotnou pevnost.

Na prostorné první nádvoří vstupujeme dvěma masivními klenutými průchody. Na hradbách se dochovaly zbytky několika obranných věží, které dnes tvoří příhodné vyhlídkové terasy. Rozhled z Rozafy je naprosto úžasný! Nekonečně dlouho si vychutnáváme nádherné panorama nedalekého Shkodëru, který se krčí pod majestátními vrcholky pohoří Postribë Dukagjin. Na západní straně se otevírá širá vodní plocha Skadarského jezera, ze kterého vytéká řeka Bunë, na východě zase můžeme sledovat klikaté meandry Drinu, do kterého se pod Rozafou vlévá nevelká říčka Kira. Všemmu dodávají zvláštní zlatavý nádech měkké paprsky podvečerního Slunce. Ten výhled bych rozhodně označil za jeden z nejkrásnějších, které jsem na svých cestách zatím spatřil!

Z nádvoří se přesouváme do bývalých kasáren. Kromě zbytků dalších budov tu stojí také ruiny kostela sv.Štefana ze 13.století. Podle zbytku minaretu lze soudit, že i tuto křesťanskou svatyni přeměnili Turci na mešitu, přestože pevnost Rozafa hrdinně odolávala jejich náporu až do roku 1479. Za pozornost stojí také kruhové otvory v podlaze, které vedou do vodních cisteren vybudovaných v 15.století.

Úzkou branou procházíme do poslední a zároveň nejzachovalejší části hradu.

Masivní kamenná hradba zde obepíná zachovalou pevnost s prostorným třetím nádvořím. Na jeho východní straně stojí velká třípatrová budova, ve které dnes sídlí hradní muzeum, ale na jeho návštěvu nemáme dostatek času ani chuti. Raději obhlédneme nádvoří s několika vstupy do tajných podzemních chodeb, které ale nejsou veřejnosti přístupné. Nejzajímavějšími tedy opět zůstávají krásné výhledy do okolí. Dole pod námi vidíme malinkou vesničku s nevelkou bílou mešitou,

silnici, po které jsme před chvílí přijeli z Lezhë, a také klikaté meandry Drinu obklopené úrodnými políčky nedaleko soutoku s říčkou Kirou. Krásných výhledů se nemůžeme nabažít a tak pomalu obcházíme téměř celou vnější hradbu a snažíme se

ulovit co možná nejhezčí záběry. Naše obchůzka samozřejmě nemůže skončit nikde jinde, než na úžasné terase v základech obranné věže u vchodu. Při pohledu na Skadarské jezero vzpomínáme, kterak jsme před dlouhými sedmi lety stáli na jeho opačném břehu v Černé Hoře, respektive v tehdejší Jugoslávii. Albánie pro nás tehdy zůstala tajemnou zemí kdesi na druhé straně jezera a teprve teď se pro nás její tajemství odkrývá. A to je asi na celém cestování a poznávání to nejkrásnější. Pomalu opouštíme Rozafu a sjíždíme zpátky na hlavní silnici. Na chvíli ještě odbočujeme k podivnému ocelovému mostu přes řeku Bunë, který by měl být součástí zrekonstruované silnice na nový hraniční přechod do Černé Hory. Směrová cedule před mostem nás v tomto přesvědčení utvrzuje – jen ty vzdálenosti nejsou zrovna dvakrát povzbuzující. Holt nás zítra čeká pořádná štreka: Ulcinj 40km, Budva 102km, Dubrovnik 224km, Split 429km a do Salzburgu je to plných 1247km!

V podvečer nás vítají rušné ulice největšího severoalbánského města **Shkodëru**. Mnozí cestovatelé tu zažívají po příjezdu do země prvotní šok z albánského všudypřítomného nepořádku. Naše cesta tu naopak vrcholí, a protože jsme již za těch několik dní docela přivykli běžným albánským reáliím, nemůže nás téměř nic překvapit. Je pravda, že s moderními městy na pobřeží, jako jsou Durrësi, Vlorë nebo Sarandë, se zatím Shkodër rozhodně nemůže srovnávat. V tomto porovnání bych Shkodëru přisoudil spíše statut rozlehlého provinčního střediska, které teprve prochází postupnou modernizací.

Tomuto srovnání také mimo jiné odpovídá zdejší úroveň ubytování. Brzy se o tom přesvědčíme. Podle průvodce a informací z dostupných cestopisů totiž míříme ke známému hotelu Rozafa na náměstí Pěti hrdinů. Vysoká stavba vypadá z venku docela solidně, ale uvnitř už je to trochu horší. Všechno je takové ušmudlané, oprýskané, prostě na první pohled žádná sláva. Však ani chlápek v recepci nevypadá zrovna dvakrát přesvědčivě, zřejmě ani o sám nevěří, že bychom se v takové díře ubytovali. Pro jistotu se jdeme podívat na nabízený pokoj, ale už to stoupání do pátého patra nás dost odrazuje. Když ještě zjišťujeme, že na pokoji neteče voda z umyvadla a nesvítí světlo na záchodě, je naše rozhodnutí konečné. Tady ne! 2000Leků je sice fajn cena, ale raději to zkusíme jinde. Vrátit se sem můžeme vždycky.

Vedle hotelu jsme si všimli nenápadného penzionu, tak jdeme zkusit štěstí tam. V recepci sedí sympatická slečna, která velice dobře hovoří anglicky. Ochotně nám ukazuje pokoj v přízemí, který stojí 20 Euro. Voda teče a světlo na toaletě svítí, takže je to jasné. Poslední noc v Albánii strávíme tady. Pravda, i tento penzion má své mouchy. Okna ani dveře nejdou úplně ideálně utěsněné a rozvod elektřiny také ještě určitě neprošel revizí. Ale na přespání to stačí.

Večer po setmění začíná ve Shkodëru tradiční xhiro, a proto i my vyrážíme dle albánské tradice do rušných ulic. Při té příležitosti se pokusíme někde povečeřet. Rozzářené ulice v okolí náměstí se plní korzujícími lidmi a my po očku vyhlížíme nějakou příhodnou restauraci. Nejdříve zkusíme štěstí ve čtvrti Fushë Çelë za velkou mešitou Ebu Bakr, která stojí na téměř naproti hotelu Rozafa. Pěkná restaurace by tu byla, ale nevaří se tu. Další hledání proto směřujeme do okolí velkého parku naproti mešitě. I tady nacházíme spoustu stánků a restaurací, ale všude se jen popíjí. Korzující Albánci evidentně nemají na jídlo ani pomyšlení. My jsme na tom přesně opačně a tak jsme docela rádi, když na hlavní třídě Vasila Shanto jižně od náměstí nacházíme alespoň malý fast food, ve kterém se prodávají souvlaki. Solidní porce masa a zeleniny za jedno Euro nakonec také nebyla špatná.

Den 9. – sobota 22.9.2007

Dnes jsem se moc dobře nevyspal. Ne zrovna ideálně těsnící dveře celou noc propouštěly poměrně dost hluku z recepce, takže jsem se co chvíli budil. Je to docela nemilé, protože nás dnes čeká poměrně dlouhá cesta domů, ale co naplat. Shkodër ve všech směrech s ostatními albánskými městy vysoko na body prohrál.

Vstáváme docela brzy, protože bychom se ještě rádi podívali kousek za město do vesničky Mesi ke starému kamennému mostu. Vzhledem k „preciznímu“ albánskému

dopravnímu značení to bude výlet vskutku dobrodružný. Ve městě se proto zdržujeme jen krátce, abychom si i za denního světla prohlédli okolí našeho penzionu. Chceme si vyfotit především mešitu Ebu Bakr a také monumentální sousoší uprostřed náměstí Pěti hrdinů, které je jednou z nejdůležitějších dopravních křižovatek ve městě. Po krátké exkurzi skládáme věci do auta a vydáváme se vstříc dopravnímu chaosu.

Rozlehlé náměstí je vlastně velkým kruhovým objezdem, ale místní řidiči, jak je v této zemi

zvykem, ho projíždějí samozřejmě po svém. Souvislý pruh troubících aut se pozvolna posouvá po třídě Vasila Shanto z jihu na sever a k nim se průběžně řadí další auta přijíždějící z kolmé třídy Marin Barleti. Na kruhovém objezdu se auta průběžně promíchávají a rozčleněna do třech a více pruhů kupodivu zdárně kruhový objezd opouštějí. Zhruba sto až dvě stě metrů za křižovatkou se počet pruhů ustálí na dvou a auta pokračují na další křižovátku. Nad tím vším chaosem bdí samozřejmě bedlivé oči několika policistů, ale jejich autorita je naprosto nulová. Před mešitou Ebu Bakr jsme byli na vlastní oči svědky události, kdy se policista snažil zastavit dopravu, aby mohlo z vedlejší ulice vyjet auto. Rázné gesto bylo v pořádku, ale řidič na hlavní třídě pouze zvolnil, zanedával si, ukázal na policistu něco ve smyslu „co tady zdržuješ, ty troubo“ a tak tak že se nebohému oficirovi vyhnul, prosvištěl nerušeně dál přednost nepřednost. Policista jeho počínání opětoval jen bezmocným rozhozením rukou... My už jsme za těch pár dní albánskému provozu docela přivykli, takže se v koloně troubících aut pohybujeme celkem bez problémů. Důležité ale bude, abychom se z města vymotali správným směrem. Podle mapy v průvodci bychom měli provést úhybný manévr doprava a potom bychom měli při nejbližší možné příležitosti zatočit vlevo. Pokud se vše podaří, objeví se po naší pravé ruce místní nemocnice. Realita je samozřejmě trochu jiná než situace na mapě, ale Michal naviguje natolik dobře, že po chvíli skutečně míváme místní lékařské zařízení. Teď už nezbyvá než udržovat severozápadní směr. Vesnička Mesi by měla být vzdálena nějakých deset kilometrů. Úzká asfaltka nás po necelé půlhodině jízdy skutečně přivádí do nějaké osady, ale že se jedná o **Mesi** zjišťujeme až ve chvíli, kdy se před námi otevírá vyschlé koryto říčky Kiri a malebný kamenný mostík Ure e Mesit, který zde v 18.století nechal vybudovat feudální vládce Mustafa Paša Bushati. Čtyři metry široký mostík se skládá celkem ze dvanácti malých oblouků, zatímco samotné koryto řeky překlenuje jeden velký oblouk, jehož šířka činí 23 metrů. Vršek mostu se zde mírně klene až do výšky třinácti metrů. Je to skutečně zajímavé dílko, které vzdáleně připomíná most v bosenském Mostaru. Akorát tato albánská verze je méně klenutá, nižší, ale o hodně delší. Při pohledu z podélného profilu je dokonce zřejmé, že je mesitský most mírně do zatáčky. Vzhledem k šířce a drsnému kamennému povrchu by ho dnešní automobily překonávaly jen s největšími obtížemi, proto v těsném sousedství vyrostl

novější asfaltový most, který je zcela rovný, a který nabízí pěkné výhledy na svého starobylého souseda. Nám to samozřejmě nedá a sestupujeme i do vyschlého říčního koryta, abychom pořídili klasické záběry mostu s nedalekým pohořím v pozadí, které se opticky celé vejde do velkého středového oblouku.

Bohatší o další spoustu fotografií opouštíme malebný most a po necelé půlhodině jízdy se už opět proplétáme šňůrou aut na škoděřském náměstí Pěti hrdinů. Ještě než se vydáme na dlouhou cestu domů, chceme si dopřát nějakou tu pozdní snídani, a tak zastavujeme na hlavní

třídě Shanto, která společně s rovnoběžným Skanderbegovým bulvárem tvoří jakousi páteř města. Máme štěstí, protože hned vedle místní univerzity s pěknou běžovou mešitou objevujeme moderní bistro. Pravda, hamburger není úplně typické albánské jídlo, ale pod tímto názvem se nakonec skrývá veliký sendvič plný masa a zeleniny, který se McDonaldivským fujtajblem nedá vůbec srovnat. K nasycení nám bohatě stačí střední porce za 70 Leků.

S rušným Shkodërem se loučíme krátkou procházkou v parku naproti univerzitě. Čas bohužel nemilosrdně letí vpřed a tak musíme vyrazit vstříc dlouhé cestě. Za poslední zbylé leky ještě doplňujeme zásoby pohonných hmot v sympatické čerpací stanici Taçi na okraji města a potom už přejíždíme železný most přes řeku Bunë. Vzhledem k jeho šířce je provoz řízen kyvadlově, ale naštěstí tu nečekáme dlouho. Poměrně kvalitní široká asfaltka nás vede na 14km vzdálený hraniční přechod **Muriqan**, kam přijíždíme přesně v deset hodin.

Odbavení na hranici je velice rychlé, celníkům stačí pouze kontrola pasů, odevzdání Veretim hyrje – potvrzení o vjezdu mého vozidla na albánské území a dvě Eura za neuskutečněnou desinfekci a za použití zdejších silnic. Společně se závorou se před námi otevírá země, kterou jsme sice navštívili před sedmi lety, ale do které teď prvně vjíždíme jako do nezávislého státu. Vítá nás republika Černá Hora.

Kvalitní asfaltová cesta naštěstí pokračuje i za hraničním přechodem, takže brzy míjíme vesničku Vladimir s kamennými baráčky vyzdobenými černohorskými vlajkami, ne nepodobnými těm albánským. Za vesnicí se silnice stáčí ostře na jih a začíná klesat až k mořskému pobřeží do města **Ulcinj**, které tu před 2500 let založili Illyrové. Dnes tvoří tři čtvrtiny jeho obyvatelstva Albánci, kteří dokonce na sklonku minulého století usilovali o připojení města ke své nedaleké domovské vlasti (řeka Buna, která tady na pobřeží tvoří přirozenou státní hranici, je odsud vzdálena pouhých 14km). Ulcinj nakonec zůstal černohorský a s albánským Shkodërem jej na rozdíl od ostatních černohorských měst spojují alespoň pravidelné linky zdejších autobusů. Pro cestovatele, kteří se nepohybují vlastním vozidlem, je proto ideálním výchozím bodem pro cesty do Albánie.

Nás tyto problémy netíží, my se v Ulcinji napojujeme na jadranskou magistrálu, která končí až daleko na severu na Istrii, a kterou velmi dobře zná i drtivá většina českých návštěvníků chorvatského pobřeží. Brzy míjíme nevelké město Bar, které je nejen důležitým přístavem pro trajekty směřující do všech sousedních států, ale také důležitým turistickým letoviskem. Podle plných pláží je zřejmé, že na rozdíl od severněji položeného Chorvatska zde ještě sezona zdaleka nekončí.

Po dalších 24km přijíždíme do obce **Petrovac**, kde opět nostalgicky vzpomínáme na naše putování před sedmi lety. Tehdy jsme tu odbočovali z magistrály na sever do pohoří Paštrovici, za kterým leží severozápadní výběžek Skadarského jezera. Brzy

se po naší levici objevuje malebný **Svety Stefan** a také starobylá **Budva** se svoji vyhlášenou riviérou. Sedm let staré vzpomínky tu ožívají doslova na každém rohu. Není se čemu divit, Černá Hora, která se tu tehdy před námi objevila jako drahokam v zapomenutém koutě Evropy, ani dnes neztratila nic ze své krásy a přitažlivosti. Spíše naopak!

16 km za Budvou se z naší sedm let staré trasy lehce odkláníme. Před námi totiž leží nejjižnější evropský fjord Boka Kotorská, který tvoří celkem čtyři zálivy – Hercegnovski, Tivatski, Risanski a Kotorski. Před sedmi lety jsme celý fjord objížděli, což byl sice úžasný zážitek, ale dnes by nás tato zajižďka notně pozdržela. Tudíž volíme rychlejší variantu a Boku překonáme trajektem v nejužším místě zvaném Verige. Oba břehy jsou tu od sebe vzdáleny pouhých 350m, které trajekt překoná během několika minut.

Ještě než dorazíme k úžině, staví se nám do cesty přístavní město **Tivat**. Je krátce po poledni a tudíž máme jedinečnou příležitost poobědvat. Zastavujeme proto nedaleko sympatické nábřežní promenády a jdeme vyhledat nějakou příhodnou restauraci. Není to jednoduché, ale nakonec v jedné uličce narážíme na sympatickou pizzerii Galia s pěknou zahrádkou. Lazagne s pivem respektive colou nás dohromady stojí třináct Euro, což odpovídá cenovému standartu, na který

jsme zvyklí z Albánie.

Po obědě se přesouváme k nedalekému trajektu. U pokladny platíme 4 Eura a řadíme se do nedlouhé ale o to živelnější fronty aut. Dvě střídavě pendlující lodě tu totiž odjíždějí ze dvou stojánek a příjíždějící řidiči se samozřejmě snaží natlačit tam, odkud podle nich bude odjíždět právě to následující plavidlo. My jsme sice napoprvé trefili správné „nástupiště“, ale na první trajekt jsme se stejně nevešli. Nevadí, za chvíli sem z protějšího břehu přijede druhý a tam se snad pro nás nějaké to místo najde. Stačí jen popojet k vedlejšímu molu. Pár aut se tu před nás sice natlačilo – mezi nimi i jeptiška ve srandovním Fiatu, ale na loď jsme se nakonec vtěsnali bez problémů. Během asi pětiminutové jízdy můžeme naplno vychutnávat panorama nádherného fjordu, jehož blankytnou hladinu obklopují oblé vrcholky okolních hor. Uprostřed jízdy se po pravé straně za úžinou objevuje i starobylý Perast se svoji typickou věžičkou benátského kostela. Vylodění na druhé straně je rychlé, neboť tu také v opačném směru čeká fronta dalších nedočkavců. Brzy projíždíme starým známým městem Herceg Novi, který se za ta léta docela změnil. Přibýlo pár nových domů, nějaké ty obchody, benzínky a vůbec je to tady celé takové modernější. Na nějaké

sentimentální kochání už ale nemáme čas, cesta je dlouhá a před námi je další státní hranice. Na přechodu Debrli brijeg nás navíc čeká trochu delší fronta, ale ta se naštěstí pohybuje docela čile kupředu, takže ve tři čtvrtě na tři zdárně opouštíme Černou Horu a jsme v Chorvatsku.

Cestou ještě řešíme zdánlivě bezvýznamný problém, na který jsme pozapomněli, a který jsme tak trochu podcenili. V původním plánu jsme předpokládali, že se budeme domů vracet přes Srbsko, tudíž jsme z tamního bankomatu vybrali dvojnásobný

počet dinárů na zaplacení mýtného. Jenomže teď se vracíme přes Chorvatsko a je nám jasné, že mimo Balkán bude svazek zbylých srbských bankovek naprosto bezcenný. Jestli je máme šanci směnit na nějakou rozumnou měnu, tak jedině v některém ze sousedních států. Ačkoliv Srbové tu nikde příliš oblíbení asi nebudou. Naše rozhodnutí zní nakonec tak, že se dináry pokusíme směnit v Dubrovniku. Bude to sice zdržení, ale aspoň máme o důvod víc znovu po sedmi letech navštívit tuto „perlu Jadranu“.

Ještě než se dostaneme do města, musíme objet pěkný Župski záliv, na jehož konci se před námi otevírá krásný výhled na dubrovnické staré město obehnané mohutnými hradbami. Tady nemůžu nezmínit vtipnou historku s jedním cestovatelem z auta před námi. Jedeme po magistrále v koloně aut, když se na mé levé straně z předního okénka jednoho vozu vykloní člověk. Obouruč (!!!) drží foťák a vykloněn až do pasu za plné jízdy fotí Dubrovnik! Vzhledem k tomu, že právě projíždíme táhlou pravotočivou zatáčkou, jsme jeho jednáním naprosto šokováni a čekáme, kdy se jeho neovládaný vůz zřítí do moře. Nakonec se ukázalo, že to byl Brit a tudíž spolujezdec...

V **Dubrovniku** parkujeme nedaleko severovýchodního okraje starého města a vyrážíme na hlavní třídu starého města – Placu. Směnárny je tady hned několik, ale výsledek je všude stejný. Srbské dináry nikde neberou ani náhodou! A banky jsou v sobotu odpoledne všechny zavřené. Nedá se nic dělat, těch několik pěkných

barevných papírků v hodnotě asi 600kč mi zůstane jako balkánský suvenýr. Kuny, které budeme potřebovat především zítra na zaplacení mýtného na dálnici, proto musíme nakoupit za české koruny. Naši měnu tu naštěstí přijímají zcela bez problémů, a tak nemusím rozměňovat další Eura.

Pohledku Dubrovniku tentokrát omezujeme na krátkou procházku po Place zakončenou na molu s výhledem na přístav. Naše další cesta pokračuje po novém mostě přes Dubrovnický

záliv (to je pohoda, když se nemusí celý objíždět) dál na severozápad a v půl šesté překračujeme hranice přímořského výběžku Bosny a Hercegoviny. V Neumu zkusíme odbočit do centra na nábreží s tím, že se ještě naposledy pokusíme zbavit srbských dinárů. Bohužel tu není v dohledu žádná směnárna ani banka a tak se serpentinou zase vracíme zpátky na magistrálu. Krátce před šestou hodinou Bosnu zase opouštíme a jsme zpátky v Chorvatsku. Naším úkolem teď bude dojet co možná nejdál na Makarskou riviéru, odkud budeme zítra pokračovat domů. Proto uháníme vstříc deltě řeky Neretvy, míjíme Bačinské jezero a ukrajujeme další kilometry po jadranské magistrále. Prvními městečky riviéry projíždíme už za soumraku a přesně ve čtvrt na osm jsme v Makarské. Přesun ze Shkodëru nám tedy trval přesně deset hodin, včetně zastávek v Tivatu a v Dubrovniku.

V Makarské musíme doplnit zásoby pohonných hmot a tak zastavujeme u zdejší stanice Ina a nabíráme celkem 41l za 328Kn. Dále bude třeba vyřešit nocleh. Neměl by to být problém, protože tady na riviéře už sezona skončila a teď o víkendu se trusí domů pouze poslední otužilci. Jenom se nám nechce odbočovat moc daleko z magistrály, proto ještě pokračujeme dál na severozápad a sledujeme cedule u silnice, jestli tu někde není k mání nějaký ten volný pokoj. A skutečně, za nedlouho míjíme přímo u magistrály rodinný dům, jehož majitelé nabízejí ubytování. Zastavujeme a z domu po chvíli vychází nepříjemná postarší paní, která nám

oznamuje, že nocleh stojí 40 Euro a jestli se nám to nelíbí, že máme jet pryč! Hmmm, nějak jsme v Albánii podobnému tónu odvykli. Jedeme dál. Cestou míváme zajímavý penzion u městečka **Brela**, ale nějak se nám nepodařilo včas přibrzdit, takže ještě chvíli pokračujeme dál po magistrále. Jenomže to už se dostáváme k odbočce na dálnici do Šestanovace, která by nás zavedla hluboko do vnitrozemí. Pokračovat dál už tedy nemá smysl a tak se před obcí Pisak otáčíme a vracíme se zpátky k penzionu, který jsme před chvílkou přejeli. V recepci nás vítá milá starší paní, která je naším pozdním příjezdem lehce zaskočena. Nabízí nám vsuktu luxusní apartmán za přijatelných 30Euro. No, původně jsme chtěli přespat o něco skromněji, ale před zítřejší dlouhou cestou trocha pohodlí neuškodí. Apartmán bereme všemi deseti, hlavně že už si můžeme po náročném přesunu z Albánie konečně odpočinout.

Den 10. – neděle 23.9.2007

Poslední den naší cesty je čistě tranzitní a my už máme pouze jediné přání – co nejrychleji se dostat do Čech. Proto vstáváme před šestou a vyrážíme vstříc dálnici. Venku je po ránu pěkná kosa, což nás pouze utvrzuje v domněnce, že tady na riviéře již nebude na konci září moře asi příliš koupatelné.

Dálnice je od penzionu vzdálena pouze dvacet minut jízdy. Monumentální mimoúrovňová křižovatka mi sice přijde nějak zbytečně komplikovaná, ale musíme mít na paměti, že se jedná o jeden z hlavních odbočovacích uzlů, který od 27.června 2007 využívají statisíce turistů. Pro samotnou dálnici mám pouze samá superlativa a chválu. Jedná se o moderní precizně provedenou stavbu, která určitě výrazně zpříjemní cestování k moři. Užasný je především přejezd Maslenického mostu a následné stoupání do pohoří Velebit, které je vyřešeno pro dálnici neobvyklými táhlými serpentínami. Postupně projíždíme i oba dlouhé tunely (Svety Rok – 5670m a Mala Kapela 5760m), které zatím fungují pouze v polovičním profilu, a po třech hodinách jízdy konečně přijíždíme k Záhřebu. Zde platíme mýtné 171Kn a pokračujeme dál v cestě po starém dobrém obchvatu, na který volně navazuje nový dálniční úsek vedoucí až k hraničnímu přechodu Macelj. Ještě jednou musím vyjádřit obdiv nad provedením celého díla, neboť dálnice tady na severu překonává nepříjemný kopcovitý terén a zdejší úsek tvoří spousta mostů a tunelů. Suma 35Kn mýtného mi přijde rozhodně adekvátní.

Na slovinské straně je vše při starém a do Mariboru jedeme po klasické dvouprouté silnici, která vede hustě osídlenou krajinou s mnoha vesnicemi. Následujících 36km nám tak trvá téměř hodinu. V Mariboru ještě naposledy doplňujeme benzín (42,6l – 42,9Euro), najíždíme na dálnici a ve tři čtvrtě na dvanáct překračujeme rakouskou hranici. U Grazu volíme ze dvou dálničních tras tu alpskou, která vede přímo do Welsu a Linze. Budeme tu sice platit za průjezd tunely (13Euro), ale zase by to mělo být rychlejší než delší trasa přes Vídeň. Navíc projíždíme krásnou kopcovitou krajinou a za slunečného počasí se okolo nás střídají opravdu úchvatná panoramata s příkrými zalesněnými svahy, horskými vesničkami a skalnatými alpskými

vrcholky pokrytými sněhem.

Okolo půl třetí přijíždíme do Lince, kde se po několika kilometrech definitivně loučíme s dálnicí, a krátce po třetí hodině konečně překračujeme hranici České republiky. Pět minut před půl pátou naše cesta zdárně končí v Plané nad Lužnicí. Michalovi jede vlak do Prahy až za více než dvě hodiny, takže máme dostatek času nejen na

zasloužené doušky vychlazeného piva a Radčinu skvělou večeří, ale i na vstřebávání bezprostředních dojmů z naší právě skončené výpravy.

Za sebe bych řekl, že to byl opravdu skvělý nápad a příjemné zpestření posledních letních dnů. Vybarvili jsme nejen další bílá místa na mapě Evropy, ale především jsme poznali velice zajímavý kout našeho kontinentu, který ač leží poměrně blízko, nabízí dostatečnou dávku exotiky a nevšedních zážitků. Byla to pro nás po mnoha měsících zase pořádná výprava do neznáma, která opět řádně stimulovala naše cestovatelské touhy. I díky tomu můžu konstatovat, že v době, kdy dopisuji tento cestopis (březen 2008), má již zcela zřetelné obrysy naše další výprava, která nás v září zavede do vytoužené Jižní Ameriky. Ale o tom zase někdy jindy...